

BERNARD J. LIEVEGOED :

A lélek megmentéséről

1992

Előszó

Amikor Bernard Lievegoed 1992 december 12-én nyolcvanhét éves korában elhunyt, éppen csak hogy lekerekíthette munkáját e könyvvel. Az utolsó beszélgetés tíz nappal a halála előtt zajlott le. Bernard Lievegoed ezt a könyvet utolsó üdvözlétének tekintette és többször nevezte "szellemi hagyatéká"-nak. Utolsó beszélgetésünk alkalmával megkért, hogy írjak hozzá egy előszót és abban mondjam el a keletkezés körülményeit. Az volt a véleménye, hogy az olvasónak ezt ismernie kell ahhoz, hogy megfelelő ítéletet alkot-hasson. Így tehát szívesen teszek eleget ennek a kérésének.

Bernard Lievegoed több mint hatvan évig vívódott ezzel a témával, ahogy erről az első fejezetben beszámol. Sürgető kérdéseket tartalmaz, amelyek az antropozófia belső és szellemi hátterére és az antropozófiai mozgalom világban betöltött szerepére vonatkoznak. Ezek a kérdések hosszú ideig nyitva maradtak. Egy súlyos operáció után végre választ kapott. Nagy volt az öröme és ezután minden erejét összeszedte, hogy ezt a válasz írásban is lefektesse.

Bernard Lievegoed azért kérte a segítséget, mert már nem volt annyi fizikai ereje, hogy a könyvet írja. Egy kazettás magnókészülékkel tíz alkalommal ültem a betegágya mellett és hallgattam, amit mondani akart. Még látom magam előtt lesoványodott, de büszke fejét a magas párnán, fehér halántékát, a komoly szemeket mély gödreiben. Lassan beszélt, néha hosszan hallgatott és közben magába mélyedten nézett a messzeségbe. Vajon mit láthatott? Azt hiszem a szellemi csatateret, amelyen a közeli jövőben a materializmus és az ezoterikus kereszténység hatalmai fogják megvívni harcukat. Mert erről szól ez a könyv: azokról a körülményekről, amelyek bekövetkeznek.

Nagy erővel emelkedett felül fájdalmain és fizikai panaszain és csak a könyvvel való munkára koncentrált. Óriási örömmel vette tudomásul, amikor egy majdnem olvashatatlan kézirat került a kezébe, Ehrenfried Pfeiffernek, 1961-ben az USA-ban elhunyt barátjának sajátkezű életrajza. Betegségén olvasta Lievegoed feljegyzéseit a belső harcról, amit Pfeiffernek ki kellett állnia, a Rudolf Steinerrel való találkozásairól az antropozófia fejlődési iránya miatti gondjairól. És ő Pfeiffernek e szemlélődéseit ösztönzésnek fogta fel arra, amit még végre kell hajtania.

Bernard Lievegoed élete utolsó évében a dolgok felszínén túl tekintett, megkülönböztette a lényegest a lényegtelentől, szelíd fejedelemként ítélte meg az emberi gyengéket és nem ütközött bele azokba a szegletekbe, amelyeket az élet hozott magával. Főleg az utolsó hetekben - így vettem észre - felülemelkedett saját biográfiáján. Már nem beszélt "saját" intézményeiről, mint pl. a "Zonnenhuis"-ről, az "NPI"-ről és a "Vrije Hogeschool"-ról.

Már nem beszélt a könyveiről, meg arról az időről, amikor főtítkára volt a Holland Antropozófiai Társaságnak, sikereiről és kudarcairól (mert ilyenek is voltak). Mintegy még egyszer összefoglalta életét hatalmas képekbe koncentrálni tartalmát, amit aztán egyszerű szavakkal mondott el.

E könyv tartalmának jobb megértése érdekében fontos rámutatnunk arra a komolyságra, amellyel Lievegoed beszélt. Feltűnő tulajdonsága volt már kezdettől fogva az a realizmus ahogy a világ és az antropozófiai mozgalom jelenségeit szemlélte. Kevesek előtt volt olyan világos, mint számára az, hogy az elkövetkezendő évek döntő jelentőségűek lesznek.

A személyes érintkezésben mindig azt az érzést közvetítette az embernek, hogy a saját élete és az abba belejátszó makacs problémák egy magasabb egésznek a része. Anélkül, hogy sokat beszéltünk volna, - akkoriban még nem volt köztünk baráti kapcsolat - arra a képességünkre hivatkozott, amellyel magunk fölé tudunk emelkedni. Ez a könyv alapján véve ugyanezt az üzenetet tartalmazza: tekintsd a saját szenvedéseidet és örömeidet nem kizárólagosan személyes természetűnek, hanem próbáld meg valamilyen általános emberi kifejeződésének tekinteni.

A személyes és az általános-emberi metszéspontjában jöhet létre az, amit sokan remélnek életük során, habár öntudatlanul is: a személyes impulzusok átalakulását azzá, ami az általános emberi. Ebből a szempontból a "Lélek megmentéséről" c. mű bátorítóan hat, mivel személyesen fordul minden olvasóhoz.

Ez a könyv azonban nemcsak egyes személyiségek egyéni sorsáról, hanem az antropozófiai mozgalomról, mint egészről is szól. Ami ez utóbbit illeti, itt egy fenyegető drámáról beszélhetünk: ha az antropozófiai mozgalom nem képes a saját sorsát - a hozzátartozó belső harcokkal - rendezni, akkor elmulasztja a világsorshoz való csatlakozást.

Az antropozófiai mozgalom történetében ilyen szituáció egyszer már adódott a harmincas években, egyidőben a nemzeti szocializmus megjelenésével. Hogy Bernard Lievegoed szavaival éljünk (A "tű fokán keresztül"): "A harmincas évek fenyegetettsége kimondhatatlanul súlyos volt. És az Antropozófiai Társaság eljátszotta beleszólási jogát. Ha valaki nem tudja megoldani a saját problémáit, akkor semmiféle joga sincs ahhoz, hogy a világnak megoldásokat javasoljon! Ha így tekintünk vissza a harmincas évekre, akkor megkérdezhetjük: hogyan volt lehetséges az, hogy az antropozófiai mozgalomban nem fogták fel, hogy miről is van szó? Rudolf Steiner gyakran szólt évszázadunk harmincas éveinek kezdetéről, hogy ebben az időben a szellemi világban egy fontos esemény fog lejátszódni: Krisztus megjelenése az éteri világban. Milyen gyakran hangsúlyozta, hogy létfontosságú az emberiség számára, hogy ezt az eseményt ne aludja át! És az antropozófiai mozgalom feladatának tekintette azt, hogy az emberek éberségét felkeltse!

Az antropozófiai mozgalom akkoriban nem volt képes belső problémái miatt szellemi feladatát teljesíteni, és Lievegoed számított arra a lehetőségre, hogy ez a helyzet az elkövetkezendő években ismét be-

következik. Ha az antropozófiái mozgalomnak most sem sikerül egy gyümölcsöző együttműködést megvalósítani az egyes karmikus csoportok között, mondta egy beszélgetés folyamán 1992 januárjában, akkor a történelem megismétlődik a jövőben. Azok a szellemi hatalmak, amelyek a nemzeti szocializmust inspirálták, nem haltak meg.

Új lehetőségre várnak, és ez hamarosan el is jön. Csak körül kell néznünk! A gonosz hatalmak természetesen egészen új módon fognak megnyilvánulni, egészen másképp, mint a harmincas években. És nagyon nagy kérdés az, hogy az antropozófiái mozgalom ezúttal tényleg felkészült e erre!

Bernard Lievegoed azzal a kérdéssel vívódott, hogy hogyan tudna még pozitívan hozzájárulni ehhez. 1992 júniusában felhívott és megmagyarázta, hogy nem érzi jól magát, és hogy nem tudná - e mielőbb elmenni hozzá? Néhány nappal később, június 30-án felkerestem. Ennek a könyvnek minden kis részlete pontosan megmaradt az emlékezetemben. Már vagy fél éve nem láttam és megijedtem, amikor megpillantottam. Nagyon legyengült és lesóványodott, azonkívül súlyos problémái voltak a gyomrával (időközben egy súlyos operáción ment keresztül) és inkább imbolygott, mint járt.

Részletesen beszámolt egészségi állapotáról és beszámolt az operációról amelyet maga mögött hagyott. Tartása mély hatást tett rám: nem mutatott önsajnálatot és nem panaszkodott. Testi állapotát tárgyilagos hangon magyarázta, nyilvánvalóan azt akarta, hogy világos képem legyen a dolgról. Türelmesen válaszolt a laikus kérdéseimre és végül fiatalos mosollyal azt mondta: a fizikai testben való időzésnek lehetnek kevésbé kellemes oldalai is! Ezután belevetettük magunkat a munkába. Közölte velem, hogy megtalálta a választ sürgető kérdéseire.

“Operációm után egy függöny nyílt szét előttem, segítened kell, hogy egy könyvet írjak.” És a következő órában már vázolta is ennek a könyvnek a tartalmát. Lényegében a következőkről volt szó: ha az antropozófiái mozgalom szellemi téren egységhez akar jutni, akkor dolgozni kell azon, hogy a különböző testvérmozgalmak, intézmények és személyiségek között megértés jöjjön létre a specifikus szellemi feladatok iránt. A belső súrlódások és egyebek csak akkor érhetnének véget, ha kölcsönös, őszintén érzett csodálat születne a másik munkája iránt, amikor is a különböző felfogások nem adnának okot a feszültségre, hanem sokkal inkább “szociális harmóniához” vezetnének. A másik ember feladatának igazi megértését viselte Lievegoed a szívében.

A továbbiakban beszámolt arról, hogy a harmincas évek óta vívódott a materializmust impulzáló és azok munkamódszere” ellen harcoló nagy emberiségvezetők között lezajló harc kérdésével. Erről annak idején sokat beszélgetett barátaival, Ita Wegmannal, Walter Johannes Steinnelel, Herbert Hahn-nal és Willem Zeylmanssal. Zeylmans halála óta (1961) kifelé figyelve, lelke mélyét feszegette ez a kérdés.

Bernard Lievegoed e könyv tartalmát először kazettára akarta mondani és ezt nekem megküldeni. Mivel ő maga már nem tudott írni, nekem kellett volna egy szöveget összehozni. De a nyár folyamán betegsége miatt ezt nem tudta keresztülvinni. Egyszerűen nem volt ereje ahhoz, hogy koncentráljon. Amikor októberben állapota tovább rosszabbodott és félnie kellett attól, hogy az egész csak terv marad, ismét felhívott és egy másik munkamódszert ajánlott: jöjjen minden nap egy fél órára a betegágyához. Jelenléteimből erőt meríthetne, hogy a munkát véghezvigye.

És aztán így is történt. Nem egészen három hetes időtartamon keresztül összesen tízszer látogattam meg, az első hetekben ötször, a rákövetkező két héten minden második napon. Az első nyolc összefoglaló alkalomával a könyvet teljességében “elmesélte”. Egyszer váratlan orvosi komplikációk miatt dolgomvégetlenül kellett elmenne, és egyszer bizonyos kiegészítésekről beszéltünk. Minden alkalommal, amikor beléptem a szobájába teljesen felkészülten várt az ágyban, hallókészüléke a fülében, jegyzetkönyve fellepozva a paplanon. Minden alkalommal pontosan tudta, hogy mit akar.

Egyik meglepetés a másik után következett. A legnagyobb az volt, hogy az első napot azoknak az embereknek a jellemzésével zárta, akik véleménye szerint a legtöbbször járultak hozzá e könyv tartalmához. Mielőtt elkezdte, mintegy maga köré gyűjtötte a barátait, Ehrenfried Pfeiffert, Willem Zeylmanst, Ita Wegmant, Walter Johannes Steint, Eugen Koliskot, Maria Röschl-t, Ernst Lehrst, Herbert Hahnt és Albert Strohscheint. Azt hiszem, bizonyos módon társ-szerzőnek tekintette őket. A második meglepetés az volt, hogy beszélt mindhárom nagy emberiségvezető általa ismert valamennyi inkarnációjáról, amiről a könyv is szól.

Végül még volt egy meglepetés az utolsó fejezettel kapcsolatban, amelynek sokatmondó címe: “Az ellenhatalmak stratégiája”. Stratégia, szellemi harc, csatater, ellenhatalmak ezek a fogalmak határozzák meg az utolsó fejezet hangvételét, sőt tulajdonképpen az egész könyvét. Lievegoed is harcos természet volt: olyan fogalmakban gondolkodott mint támadás és ellentámadás. Sose felejttem el ennek a helyzetnek a paradox voltát: fizikailag Lievegoed rendkívül gyenge volt, de szellemileg megtámadhatatlan lett. Semmi sem árthatott már neki. És csak reménykedni lehet abban, hogy ebből a szellemi tévedhetetlenségből könyvén keresztül az antropozófiái mozgalomba is beleárad valami.

Ezekben az utolsó hónapjaiban már csak egyetlen célja volt: könyvének megvalósítása. “Ha kész lesz” - mondta - “halálom előtt még néhány személyes ügynek szentelhetem magam”. Főleg az utolsó összefoglaló fejezeteleknél lehetett észrevenni, hogy vágyik arra a pillanatra, amikor azt mondhatja: befejeztetett. És ez valóban csak éppen hogy sikerült. Egy héttel, vagy talán két, három nappal sem várhattunk volna tovább. Szemlátomást gyengült. Végül már alig tudta a karját is üdvözlésre emelni. De ettől sem hagyta magát

megtéveszteni. Lépésről - lépésre, az utolsó fejezetig dolgozta ki a könyvét gondosan a legnagyobb komolysággal alakítva ki a legkisebb részletet.

Bernard Lievegoed tisztában volt azzal, hogy a "Lélek megmentéséről" nem akármilyen könyv. Tartalmát - intencióinak megfelelően - nem mint információt kell felvenni, hanem intenzíven kell dolgozni rajta személyeknek, Zweigeknek és intézményeknek. Utolsó beszélgetésünk alkalmával azt mondta, esdekelve reméli, hogy ennek tartalmát az antropozófiai mozgalom nemcsak a fejével, hanem a szívével is felveszi majd".

Tisztában volt azzal, hogy üzenete egy sor új kérdést fog felvetni, elsősorban azért, mert olyan elemeket tartalmaz, amelyek az antropozófiai mozgalomban vitás kérdések. De az volt a célja, hogy intenzív keresést hozzon mozgásba. "Ha ez a könyv természetlen pro és kontra vitákhoz vezet a benne bemutatott új ezoterikus megismerésről, akkor - mondta - "célt téveszt". "Remélem, hogy az olvasók hosszabb ideig lesznek képesek élni a lelkükben felmerülő és a könyv által adott válaszokkal de az abból fakadó új kérdésekkel is. Egy gyorsan megalkotott ítélet, például azáltal, hogy az embernek nem világos azonnal, hogy az új ismeretek hogyan viszonyulnak Rudolf Steiner megnyilatkozásaihoz, azonnal becsapja a szellemi világhoz vezető ajtót".

Azonkívül óvni akart még a tartalmak dogmatikus kezelésétől is. Különösen a két utolsó fejezetben elhangzó kijelentésektől, amelyek a közvetlen jövőről szólnak és amelyeket nem lebíráthatlan bizonyosságnak, hanem lehetséges fejlődésnek tekintette. "Éppen ott, ahol a jövőről van szó - mondta - fontos, hogy a nyílt, elfogulatlan szellemet megőrizzük."

A szöveg ebben a formájában, Bernard Lievegoed fejtegetései alapján magnetofonra felvett részletekből készült. Az átvitelnél megpróbáltam egészen hű maradni a kimondott szóhoz. A könyv felépítése és beosztása Bernard Lievegoed-tól származik. A fejezetek címeit én egészítettem ki éppúgy, mint a könyv végén lévő irodalomjegyzéket.

Végül szeretnék még egy személyes megjegyzést tenni. A betegágyánál eltöltött órák során minden alkalommal újból megrendített az a komolyság, amellyel Bernard Lievegoed beszélt. Minden szó lényének legmélyéről jött. Ha ezt a komolyságot az olvasókban is fel lehet kelteni, akkor - úgy remélem - alapot lehet teremteni egy olyan szellemi együttműködéshez, amely nemcsak a földön élő emberek, hanem azok között is létrejöhet, akik jelenleg a halál küszöbén tartózkodnak. Mert amikor Bernard Lievegoed 1992. december 12-én meghalt, "szellemi hagyatékát" ugyan teljes bizalommal hagyta hátra itt a földön, de ennek a hagyatékának az alaphangulatát magával vitte a szellemi világba. A könyvet tehát nemcsak itt a földön élők, hanem a szellemi világban lévő halottak és a meg nem született lelkek is "olvashatják". Ezért véleményem szerint "belső műhelynek" is tekinthető, amely minden lélek számára nyitva áll - a meg nem születettek, az élők, vagy a halottak számára - olyan műhely, amelyben szellemi együttműködés jöhet létre.

Amsterdam, 1993. Január Jelle van der Meulen

Első nap

E könyv fontosságáról

Kedves barátaim ez másfajta publikáció lesz, mint amit megszoktak tőlem. Ennek oka az, hogy betegségem miatt már nem tudok írni. Ezért barátomnak, Jelle van der Meulen-nek mesélem el mondani-valómat. Majd kazettás magnetofonra felveszi és abból készít nyomdakész szöveget.

Egy olyan témáról szeretnék szólni, ami hatvan éve foglalkoztat, a harmincas évek óta. Az orvosi tanulmányaim vége felé gyakrabban voltam Dornachban, a Goetheanumban, azon a helyen, amit Rudolf Steiner tett az antropozófiai mozgalom központjává, és az Ita Wegman klinikán Arlesheimben, néhány kilométerre Dornachtól. Itt kapcsolatba kerültem azzal, amit az antropozófia az írott és nyomtatott szón kívül nyújtani tudott. Abban az időben Rudolf Steiner műveiből még sokkal kevesebb volt kinyomtatva, mint most, legalábbis ami az előadásait illet.

A harmincas években Dornachban az úgynevezett "boddhisattva-vita" dúlt. Adolf Arenson ekkoriban azért tartott előadásokat, hogy az Antropozófiai Társaság tagjait meggyőzze arról, hogy Rudolf Steiner a "Maitreya Buddha" egyik inkarnációja, a tizenkét úgynevezett Bodhisattva egyike (1). Ezekről a szellemi lényekről később még fogok szólni. A fiatalabb tagok, akikhez én is tartoztam egészen más problémákkal foglalkoztak, de úgy véltük, - amennyire egyáltalán ezzel foglalkoztunk, - hogy Arenson nézete nem volt helytálló.

Intenzíven foglalkoztatott bennünket Rudolf Steiner egy bizonyos kijelentése. A húszas években, miután egy ideig egy csoport fiatal emberrel dolgozott, búcsúzóul azt mondta: "Elvárom, hogy három hónap múlva, amikor viszontlátjuk egymást, tudjátok, hogy melyik szellemi áramlathoz tartoztok." Ezzel a feladattal küldte haza a fiatalokat. Én nem voltam jelen, de azok körében, akikkel a harmincas években dolgoztam, élénken élt ez a kijelentés. Kérdeztük magunkat, hogy Rudolf Steinernek vajon mi célja lehetett ezzel és hogy mi is tulajdonképpen egy szellemi áramlat. Tehát kutatni kezdtük a válaszokat és megkérdeztük magunktól, hogy Rudolf Steiner kijelentése azokra a konfliktusokra vonatkozott-e, amelyek halála után nyilvánultak meg az Antropozófiai Társaságban. (2) Mindenki tudta, hogy csoportok alakultak a tagok között: egyesek inkább Ita Wegmanhoz éreztek vonzódást mások, Albert Steffen, vagy Marie Steiner felé orientálódtak. Ezek között a csoportok között többrétű és kölcsönös meg nem értés volt, ami heves véleményeltérésekben csapódott le. Akkoriban azt kérdeztük magunktól, hogy Rudolf Steiner talán azt akarta mondani a fiataloknak, hogy kutasd ki saját karmikus hátteredet, hogy az Antropozófiai Társaságban lévő konfliktusokat jobban megértsd.

Az volt azonban az érzésünk, hogy Rudolf Steiner még valami mást is értett ez alatt. Az Antropozófiai Társaságon belüli konfliktusok véleményünk szerint azzal a karmával függtek össze, amely az illető csoportok között működött. Ezeknek a csoportoknak volt ugyan problémájuk egymással, de mégis egy és ugyanazon szellemi áramlathoz tartoztak. Az antropozófiai mozgalmon belül többrendbeliség, differenciáltság uralkodik. De mindezek a különféle csoportok - erről mi fiatalok meg voltunk győződve - az antropozófiai áramlat talaján álltak.

Ezután megkérdeztük magunkat, hogy Rudolf Steiner megbízásával vajon az úgynevezett platonikusok és arisztotelikusok közötti karmikus feszültségekre akart-e utalni. Előadásaiban, amelyeket az Antropozófiai Társaság újraalapításakor tartott 1923-ban, beszélt ezekről a feszültségekről. Gondolkodtunk azon, hogy nem utalt-e a kereszténységben megfáradt és a kereszténységet áhító lelkekre, azokra, akikről szintén beszélt. Ezek - egyszerűen kifejezve, azok a lelkek, akik belefáradtak a kereszténységbe és azok, akik éppen ellenkezőleg nagyon erősen keresték. (3) De ez a két lehetőség is nagyon valószínűtlennek tűnt előttünk. Mert itt sem a különböző szellemi áramlatok közötti karmikus feszültségekről, hanem az egy áramlason belüli, vagyis az antropozófiai belüli feszültségekről volt szó.

Mit jelent egy szellemi áramlat? A szellemi áramlat összefügg az emberiségnek mint egésznek a fejlődésével. Ezt a fejlődést magas szellemi hierarchiák vezetik. A Krisztus előtti időkben ezek a szellemi lények a vezetést teljesen a kezükben tartották: a keresztény időkben a vezetést egyre inkább az embernek magának engedik át.

Elsősorban a már említett bodhisattvák feladata az emberiség fejlődése. (4) A Merkúr-szférából jönnek és arkangyali szellemi rangban vannak. Tizenketten alkotnak egy kört, amelynek középpontjában Krisztus, a "Tizenharmadik" áll. Egymás után jelennek meg, hogy 5000 éves időtartam alatt az emberiség fejlődésének vezetését magukra vállalják. Minden új bodhisattva egészen sajátos impulzust hoz magával az emberiség számára.

Egy bodhisattva nem testesül meg emberként, hanem a szellemi világból hat bizonyos emberi individualitásokra. A szellemtudomány ebben az összefüggésben "inkorporálódásról" beszél. A bodhisattvák által kiválasztott emberi individualitásoknak természetesen már egy bizonyos szellemi érettségi fokot kellett elérniük, hogy lehetséges legyen ez az inkorporálódás. Csak egy 5000 éves szakasz után inkarnálódik a bodhisattva emberi testben, hogy ezáltal elérje a buddha fokot.

Annak a bodhisattvának, aki ma tartja kezében a szellemi vezetést és Maitreya-Buddha-nak nevezik, az a speciális feladata, hogy a szó erejénél fogva felébressze a Krisztus megértést. Az előző Bodhisattvának, aki hatszáz évvel Krisztus előtt lett Gautama Buddhává, az volt a feladata, hogy az

együttérzés tanát hozza. Ennek a buddhának a működése a Golgotai Misztérium előkészítése volt, ami által Krisztus a szeretet impulzusát hozta.

Van azután egy egészen más köre is a tizenkettőnek. Ez a kör nem szellemi, hierarchikus lényekből, hanem emberekből áll. Emberi személyiségekről van szó, akik fejlődésükben olyan magasra emelkedtek, hogy tudatukban legalább a második hierarchiáig eljuthatnak. (5) Kapcsolatba tudnak lépni ennek a kozmikus hierarchiának a magas lényeivel és megtanácskozhatják velük, hogy milyen impulzusok szükségesek az emberiség fejlődéséhez. Ők a nagy emberiségvezetők a nagy beavatottak, ahogy még nevezik őket.

Antropozófus barátaim velem együtt egyre inkább úgy látták, hogy a szellemi áramlatok kérdése ezekkel az emberiség-vezetőkkel függ össze. Rudolf Steiner ebben az összefüggésben alkalmanként az emberiség "Nap-páholyáról" illetve a "Fehér-páholyokról" beszél. Ennek a körnek a közepén is Krisztus áll, mint a tizenharmadik. Felváltva, vagy csoportban együttműködve aktívak ezek az emberiség-vezetők az emberi fejlődés szolgálatában. Most a mi feladatunk, hogy azokkal az emberiség vezetőikkel keressük a kapcsolatot, akiktől a mai időkben a legfontosabb impulzusok áradnak ki. Szükségünk van arra, hogy megismerjük őket, hogy kik ők és hogyan működnek ha ellen akarunk állni a sötét erőknek, akik Rudolf Steiner szerint 2000 körül és azután teljes erővel fognak hatni. Aki ma körülnéz a világban, az láthatja, hogy ezek az erők már most is aktívak.

Hatvan évig foglalkoztam a kérdéssel: milyen szerepet játszanak az emberiség vezetői és hogyan tudjuk működésüket felismerni? Az antropozófiai társaság tagjai egyszer megkérdeztek: tulajdonképpen milyen jelentősége van Rudolf Steinernek az antropozófia számára és hogy viszonylik ehhez Christian Rosenkreutz? Ez indított akkoriban arra, hogy azzal az individualitással foglalkozzam, akit Rudolf Steiner inkarnációjaként ismerünk, továbbá azzal az individualitással, aki mindig elrejtőzve hatott és akire az ezoterikus tudomány úgy utal mint Christian Rosenkreutz-ra. (6)

Kutatásaim során azonban egy belső falnak ütköztem. Olyan volt, mintha a szellemi világ még nem akarta volna a valóságot a két emberiség vezető kapcsolatáról kiszolgáltatni.

A különös ezeknél az emberiség-vezetőknél, hogy normális emberek. Nemcsak megszületniük kell, hanem beszélni is meg kell tanulniuk, oktatásban is részt vesznek stb., mert amit hozniuk kell, azt koruk ruhájába kell öltöztetniük. Teljesen "otthon" kell lenniük abban a kultúrában, amelyben működnek. Ez azt jelenti, hogy ezeknek a vezetőknek az egymást követő inkarnációi igen különbözők lehetnek. Az egyik kultúrában a működésük egészen más karaktert vehet fel, mint a másikban.

Miért olyan fontos, hogy ezekről az emberiség-vezetőkről tudjunk valamit? És miért kell saját magunkra vonatkozólag tudnunk, hogy elsődlegesen melyik vezető felé orientálódunk, vagy melyikkel vagyunk karmikus kapcsolatban? És olyan döntésekről, amelyeket az ember az adott inkarnációjában hoz? Vagy minden inkarnációban egy bizonyos emberiség-vezetővel vagyunk összekötve? Mind nyitott kérdés! Egy azonban bizonyos: saját szellemi áramlatunk megismerése igen fontos ahhoz, hogy az ember személyes életének "vörös fonálát" megtalálja. Mai inkarnációnk mélyebb célkitűzéseit felismerni: erről van tulajdonképpen szó. Ha az a feladat, amit az ember a mostani életében kapott szellemi jellegű, akkor kell hogy kapcsolata legyen egy szellemi áramlattal.

Willem Zeylmans van Emmichoven halála után 1961-ben teljesen magamra hagyatkozva, magányosan kellett élnem ezzel a problémakörrel. A téma mindig előjött, de mindig voltak olyan akadályok, amelyek következtében nem tudtam ebben a kérdésben igazi megismeréshez jutni. Mindenesetre egyre világosabb lett számomra, hogy Rudolf Steiner a "szellemi áramlat" meghatározással olyan áramlatokra utalt, amelyek az egész emberiséggel függnek össze és nem csak bizonyos csoportokkal, vagy kultúrperiódusokkal.

Mielőtt rátérek arra, hogy a szellemi áramlatokról többet is mondjak, egy másik pontot is érintenem kell. Amikor a harmincas években Dornachba mentem és hamarosan tagja lettem a Holland Antropozófiai Társaság vezetőségének, akkor azokkal az emberekkel, akikkel érintkeztem, nyíltan beszélünk karma kérdésekről. Akkoriban sikerült az ellenhatalmaknak, hogy ezt az Antropozófiai Társaságon belül majdnem lehetetlenné tegyék. A viták miatt, amelyek 1935-ben a társaság hasadásához vezettek, a "karma" szó majdnem tabu lett. Még ma sem mindig szokás az antropozófiai mozgalomban nyíltan beszélni karmáról és reinkarnációról.

Ha azonban a szellemi áramlatokat illetően megismeréshez akarunk jutni, akkor Rudolf Steiner szerint fontos, hogy nyíltan beszéljünk a karmáról és reinkarnációról. Ezért, most amikor elérkeztem életem végéhez, bátorságot vettem és elhatároztam, hogy elmondok Önöknek valamit a három nagy szellemi áramlat karmikus hátteréről folytatott kutatásaimból. Ezt a könyvet szellemi hagyatékunknak tekintem, amely minden antropozófushoz szól, aki életében küzd és keres.

Amit a következő napokban mondani fogok, azt egy sor idős tagnak köszönhetem. Velük hosszú beszélgetéseket folytattam és ezek során gyakran olyan közléseket hallhattam, amelyeket Steiner adott személyes beszélgetések alkalmával. Sok minden amit a következő napokban mondani fogok, olyan közlések alapul. Tisztában vagyok azzal, hogy mindent nem lehet dokumentálni. Ezen nem lehet változtatni, de elveszne, ha nem mondanám ki.

Szeretném megnevezni azokat, akik legfontosabb beszélgető társaim voltak. Itt van mindjárt Ehrenfried Pfeiffer. Sokan Önök közül tudják, hogy ő volt az, aki az u.n. vérkristályosítási módszert kifejlesztette. (7) Ezen kívül feladatának tekintette a biodinamikus mezőgazdaság tudományos megalapozását.

A harmincas évek folyamán évente háromszor jött Loverendale in Zeeland-ba egy biodinamikus gazdaságba, amellyel kapcsolatban volt. Visszafelé aztán Zeisten át jött, hogy nálam töltse az éjszakát. Első meghajtású Citroenje volt, akkoriban ez különlegességnak számított. - Ezt az alkalmat kihasználva sok kérdést tettem fel Pfeiffernek, aki Rudolf Steiner közeli munkatársa volt. Mindig készségesen válaszolt. Pfeiffer még diák volt, amikor Rudolf Steinerrel találkozott és ő fogadott fiaként bánt vele. Figyelemmel kísérte tanulmányait és Pfeiffer minden szemeszter elején az előadások és tanfolyamok jegyzékével jelent meg nála, hogy megbeszélje, melyik kurzust látogassa. Steiner ilyenkor azt mondta: látogasd ezt vagy azt az előadást, végezd ezt és azt a gyakorlatot, stb. És minden szemeszter végén Pfeiffer elment hozzá és beszámolt arról amit tanult.

Ezenkívül Pfeiffer gyakran kísérte el Steinert, amikor kocsival utazott. Stuttgart és Dornach között Pfeiffer hosszú beszélgetéseket folytatott Steinerrel, aki közben olyan dolgokat mondott el neki, amit egyébként senki mással nem közölt. Pfeiffer ezekből sok mindenről beszámolt nekem. Így például a következő történetet, ami személy szerint sokat segített nekem a társaság széthasadásának drámai éveiben.

Egyik nap azért jött hozzánk Pfeiffer, hogy a "Zonnenhuis" - gyógypedagógiai intézetünk - munkatársai számára tartson előadást az első Goetheanumról. Ez különösen bensőséges hangulatú volt. - Utána még együtt üldögéltünk és akkor megkérdeztem tőle: az ég szerelmére, hogyan lehetséges, hogy a Rudolf Steiner környezetében lévő, önmagukban elég józan sőt igazán kedves emberek, ilyen problémákat okoznak egymásnak? Mindent hagytak elcsúszni, mert nem tudtak és nem tudnak együtt dolgozni!

Pfeiffer rápillantott és azt mondta: "egyszer megkérdeztem dr. Steinert, hogy mi az oka a problémáknak, amelyek a hármastagozódás idején az iniciatívákkal összefüggésben keletkeztek, mint pl. "Az eljövendő nap"? (8) Rudolf Steiner akkor azt mondta: meg kell értened, hogy sok barátunk egy közbenső inkarnációt él meg, amelyben a régi és negatív karma gyorsítva zajlik le, úgy, hogy egy következő inkarnációban, amikor fontos lesz, ettől a rossz karmától megszabadulunk. Ezért, - mondta Steiner, - minden balsikert el kell viselnünk és el kell szenvednünk".

Ez a kép rengeteget segített. Ettől fogva az antropozófiai mozgalom sok úttörőjét más szemmel néztem.

Willem Zeylmans van Emmichovenről most nem fogok sokat mondani. Különböző publikációkban már beszámoltam róla, többek között a "Tű fokán át" c. Könyvemben. Zeylmanst az antropozófiai mozgalomban működő kevés igazi okkultista egyikének tartom. Neki magának is voltak szellemi tapasztalatai, amelyeket ellenőrzött, és amelyek számára igazságon alapultak. Néha, beszélgetések során beszélt erről. Ha azután valamit szellemi ismereteiről elmondott, hozzátette: "Gondolj arra, hogy ne hidd el egyszerűen, amit mondok tekintsd munkahipotézisnek és élj vele egy ideig, aztán nézd meg, hogy gyümölcsöző-e számodra, vagy nem." Senkire sem akart valamit ráerőszakolni, szabadon hagyta az embert. Ita Wegman életébe és munkásságába sem akarok itt belebocsátkozni. A következő napokban részletesen visszatérek rá, mert sorsa szorosan összefonódik Rudolf Steinerével. Aki olvasta "A tű fokán át" című könyvemet, az tudja, hogy nagyon fontos volt szellemi fejlődésem szempontjából. Támogatott a gyógypedagógia Hollandiában való elterjesztésében.

Aztán itt van még Walter Johannes Stein. Egészen különleges személyiség volt, matematikus, de Rudolf Steiner meghívta az első Waldorf iskolába, hogy ott történelmet tanítson. Mindig volt nála egy jegyzetfüzet, amit azonnal elővett, amikor Steinerrel találkozott. Egyik kérdést a másik után tette fel neki és a válaszokat jegyzetelte. Ezt útban az autóhoz, vagy az előadáshoz, egyszerűen mindenütt megtette. Steiner mindig válaszolt neki, néha egy csipetnyi iróniával, de rendszerint igen komolyan és konkrétan.

Walter Johannes Steinnek fenomenális emlékezőtehetsége volt, és a beszélgetések során, amit vele folytattam, sokat mesélt arról, amit Rudolf Steiner közölt vele.

Stein volt azonkívül az, aki lelkesedésében a nyilvános előadásokon ha ezoterikus témáról volt szó, tovább ment, mint ahogy tulajdonképpen azt képviselhette volna. De lelkesedése olyan jellegű volt, hogy az az érzésem támadt: a szellemi világ megbocsátja ezt neki. A Steinnel való találkozás négy szemközt vagy kisebb körben mindig gazdag ajándékot jelentett. Egyébként írt egy fontos könyvet a Grálról, amelyben részletesen kitér Wolfram von Eschenbach Parsifal-jára. (9)

Eugen Kolisko, az orvos, egészen más személyiség volt. Igazi íz-ig-vérig bécsi ember. Ha az ember látta, ahogy egy csoportban beszélt, fejét oldalra hajtva és kezével a levegőben rajzolva, az a benyomás támadt róla, hogy egy imaginatív világban él. Szorosan összekötötte lényét a hét fémmel, és mivel én is érdeklődtem a fémek iránt, megpróbáltam többet is megtudni tőle.

Maria Röschl is Bécsből jött, de lengyelországi születésű volt. Keleti nyelveket tanulmányozott és Rudolf Steiner megkérte, hogy a Waldorf iskolában tanítsa ezeket a tárgyakat. Olyasvalaki volt, aki a lélekre, a belső világ felé orientálódott. Nagyon rövidlátó volt és csak gyenge szemüveget viselt. Amikor megkérdeztem tőle, hogy miért nem akar erősebb szemüveget, azt felelte: "nem akarom olyan élesen látni a világot, a sokféle emberi arc csak zavar!" Rajta aztán látni lehetett, hogy mit érhet el valaki, aki a belső utat járja. Belelátott a lélekbe és ezáltal sok embernek tett szolgálatot.

Férje, Erns Lehrs is a beszélgető partnereim közé tartozott. Olyan ember volt, aki sokat beszél és sokat tud. Nagyon szeretetreméltó ember, akivel egyszer tizennégy napig együtt dolgoztam Rudolf Steiner mezőgazdasági tanfolyamán.

Életemben három "szellemi óriás" létezett: Willem Zeylmans van Emmichoven, Ehrenfried Pfeiffer és Herbert Hahn. Az első sokat jelentett szellemi fejlődésem számára, a másodiktól a modern rózsakeresztesek kozmikus feladatának tudatát kaptam a harmadik, Herbert Hahn, nagy szerepet játszott lelki világom fejlődésében. Megtanított arra, hogy hogyan kell az érzésen, önmagunk beleérző képességével az ember, az állat, a növény és az ásvány megismeréséhez eljutni. Róla szeretnék még többet is elmondani.

Hahn a legkülönösebb személyiség volt, akivel életemben találkoztam. Észtországban született, szülei német emigránsok voltak. Germanisztikát tanult Berlinben. Az első világháború alatt orosz hadifogolytáborokban tolmács volt. Azon kívül cenzor is volt, el kellett olvasnia a leveleket, amelyeket a hadifoglyok írtak, vagy kaptak. Némely levél Rudolf Steiner előadásainak leírását tartalmazta, és amikor a háború véget ért, Hahn Dornachba ment, hogy Rudolf Steinerral találkozzék. Röviddel ezután Rudolf Steiner meghívta az első szabad Waldorf iskolába Stuttgartba.

Herbert Hahn nyelvtelenség volt. Folyékonyan beszélt hat-hét nyelvet és még néhányon olvasni is tudott. Amikor később Hollandiába jött és ott lakott, hat héttel az ittartózkodása után hollandul tartott egy nyilvános előadást Rotterdamban! Hahn sok tekintetben volt "szívember". Mindig az egyén iránt érdeklődött. Amikor Rudolf Steiner halála után elkezdődtek a problémák a Társaságban és mindazok, akik nem voltak szenvedélyes követői Marie Steinernek, el kellett, hogy hagyják a Stuttgarti iskolát, Hollandiába ment. Itt német és történelem tanár lett.

Hahn első feleségem kremációján mondott beszédet, amelyben leírta a lényét. Ez bensőséges barátságához vezetett, aminek viszont az lett a következménye, hogy Herbert Hahn egy ideig házam tetőszobájában lakott. Minden vasárnap reggel felmentem hozzá és lestem elbeszéléseit Rudolf Steinerrrel folytatott találkozásairól és beszélgetéseiről. Tőle egészen más képet kaptam Rudolf Steinerről, mint a többi antropozófustól. Rudolf Steinert, az embert jelenítette meg. Az összes apró részletről nagy melegséggel és megfigyelő tehetséggel tudott beszámolni. Ha azután lejöttem, mindig az volt az érzésem, hogy Rudolf Steiner jelen volt.

Csak fel kell lapoznunk fő művét "Európa Génuszáról", hogy észrevegyük, milyen nagy, mondhatni vallásos odaadással tudott szemlélni egy tájat, egy fát, egy utcai jelenetet. Hahn olyan ember volt, aki nagyon szerette az élet "normális" dolgait. Ezekben a normális dolgokban mindig valami különlegeset látott, és mindig sikerült neki, hogy csodálkozásait másoknak közvetítse. Ha az ember Herbert Hahnnal sétált, akkor megmutatta a dolgokat: a virágokat, az állatokat, a köveket. Megtanított bennünket arra, hogy hogyan nézzünk egy leandert, egy ciprust, egy rozmaring bokrot. Igazi lélek-ember volt: megtanított arra, hogy a dolgokat ne csak a gondolkodás, hanem az érzés közvetítésével is tapasztaljam. Világossá tette számomra, hogy az érzés fontos tanítómester. Olyan valaki volt, aki minden szempontból "A lélek megmentésére" törekedett.

A második nap

A három szellemi áramlat

Kedves Olvasók, remélem tegnap nem untattam Önöket olyan múltbeli történetekkel, amelyet már régen lezajlottak. Fontosnak tartottam kitérni ezekre, hogy világossá válják, hogy ennek az írásnak a témája régi keletű és szorosan összefonódik az antropozófia fejlődésének menetével.

Ma az első vázlatát adom annak a három szellemi áramlatnak, amelyek e könyv középpontjában állnak. Az első szellemi áramlat maga az antropozófia. Az Antropozófiai Vezérelvekben, amit Rudolf Steiner élete utolsó évében írt és minden héten megjelentetett egy rész a Goetheanum című hetilapban, a következőképpen fogalmazta meg az antropozófia célját: "az antropozófia olyan megismerési út, amely az emberben lévő szellemiséget a világmindenségben élő szellemiséghez szeretné elvezetni". (10) Az antropozófiában tehát egy megismerési útról van szó! Rudolf Steiner volt - mint tudjuk - az, aki az antropozófiát életre hívta. Benne láthatjuk azt az emberiségvezetőt, azt a beavatottat, akinek az volt a feladata, hogy a nyugati gondolkodás számára a szellemi valóság megismerését hozza. Úgy is mondhatjuk: annyira összekötötte magát a mai kultúrában felmerülő gondolatformákkal, hogy képes volt azokat fogalmakká olvasztani, és ezáltal a szellemi világ hozzáférhetővé vált a gondolkodó megismerés számára.

Ha az ember az antropozófia fejlődését és hátterét meg akarja érteni, akkor el kell mélyednie Rudolf Steiner sorsába, de nemcsak a Rudolf Steiner-i, hanem korábbi inkarnációiba is. Mi ezeket a korábbi inkarnációkat onnan ismerjük, hogy Ita Wegmannak beszélt róluk. 1976-ban megjelent egy kiadvány az Antropozófiai Társaság tagjai részére, amelyben összegyűjtötték Ita Wegmannak adott közléseit korábbi inkarnációról. (11)

Rudolf Steiner első inkarnációja az emberiség fejlődésének egy viszonylag késői időpontjában, Krisztus előtt 3000-ben történik. Erről szól a Gilgames-eposz (mindenkinek ajánlom, hogy olvassa el). Ez az eposz két lélek találkozásáról szól: az egyik maga Gilgames, akiről Rudolf Steiner egyik előadásában kifejezetten azt mondta, hogy "egy öreg lélek" - ami azt jelenti, hogy már maga mögött tudott néhány inkarnációt, - és Enkidu, egy nagyon fiatal lélek, aki akkor élte első megtestesülését. (12) Gilgamesre, az öreg lélekre jellemző, hogy akarata erős fejlődésen ment át. Hiszen Gilgames valóban uralkodói jelenség. Az eposzban "Bitorló fejedelemléleként" jelölik meg. Azt mondják róla, hogy a babilonai Urukban maga kiáltotta ki magát királlyá.

Ez a Gilgames tehát találkozik Enkiduval (régebbi kiadásokban Eabani-nak is nevezik), akit még nem egészen földi lényként írnak le, olyannak, aki még teljesen a kozmikus valóságban él. Ez az Enkidu Rudolf Steiner első inkarnációja. Az Uruk-i Istar szentély egyik papnőjének erotikus csábításai következtében ébrednek fel Enkiduban az első asztrális érzések. Emóciók és érzelmek kelnek benne életre, és ez teszi igazán emberré. Ennek többek között az is a következménye, hogy az állatok elfordulnak tőle. Amikor találkozik Gilgames-el, mély barátság ébred fel közöttük.

Az eposzból megtudhatjuk továbbá, hogy hogyan veszi fel a harcot a két barát közösen a nagy fekete mágus Huwawa és az "égi bika" ellen. A bikával való harc után Enkidu meghal, és Gilgames egyedül marad. Ezután az örök élet keresésére indul. Enkidu halálát szégyenteljesnek éli meg és ő szeretné ezt a sorsot elkerülni.

Távol, nyugaton a mai Burgenlandban talál egy misztériumhelyet, amelyet Utnapistim vezet. Ez a nagy beavatott egy sor megpróbáltatásnak teszi ki, hogy az örök élettel össze tudja kötni magát. Utnapistim a bibliai Noé, és Manu egyik inkarnációja. Erről a Manuról a későbbiekben még fogok beszélni.

Azokban az előadásokban, amelyeket Rudolf Steiner 1923-ban a Karácsonyi Ülés alkalmával tartott, amikor az Antropozófiai Társaság egészen új jelleget kapott, elmondja, hogy a két lélek Gilgames és Enkidu egy sor egymást követő megtestesülésben mindig keresik egymást, és közös sorsokat élnek meg. Ebbe majd még részletesebben belemegyek. De ebből az inkarnáció-sorból az is kitűnik, hogy mindig kiegészítik egymást, mivel ellentétes természetűek. Amit az egyik nem tud, arra képes a másik és megfordítva. Így Rudolf Steiner ma és a közeli jövőben is mindig "lelki testvérével" fog inkarnálódni, hogy befejezze azt a remekművet, amit évszázadunk elején megkezdett.

A kereszténység előtti időkben a kozmoszban való szellemiség a misztériumhelyek közvetítésével jutott el az emberekhez. Akkoriban valamennyi misztérium a bölcsesség misztériuma volt. Kiszámú emberről volt szó, akik különleges utat jártak, hogy a szellemi világnak ezt a bölcsességét ezt a megismerést elsajátítsák. Michael volt az, aki mint központi Napszellem képviselte a kozmikus intelligenciát. (13) Ő, mint a kozmikus intelligencia "gondozója" segített az embereknek, hogy ezt a megismerést elsajátítsák. Ő volt az, aki az embereket inspirálta, és a megismerést "beljük fújta" a szükséges pillanatban. De Önök kedves Olvasóim bizonyára tudják - Rudolf Steiner sokszor rámutatott erre, - hogy Michael visszahűdött. Az intelligencia fejlődését átadta az embereknek.

A kozmikus intelligencia így emberi intelligenciává lett. Ezt az intelligenciát úgy kell fejleszteni és felhasználni, hogy az emberiséssé tett bölcsesség vissza-ajándékozható legyen Michaelnek. Ez a "Michael-Iskola" kulcsgondolata, ami földi értelemben a már említett 1923-as Karácsonyi Ülésen alakult meg. (14) Azáltal, hogy belső aktivitással átalakítjuk azt, amit a kozmikus bölcsességtől kaptunk ajándékba - például mindazt, ami a Michael-Iskolában Spruchok és szövegek formájában elhangzik - megajándékozunk Micha-

elt a bölcsességgel, de most individualizált emberi formában. Csak ezzel a belső tettel, a kozmikus megismerés emberi megismeréssé való átalakításával kaphat a michaeli bölcsesség hatékony jelentőséget a jövő számára. Ennek folyamán olyan útról van szó, amit mindenki járhat - mindenki a maga nagyon is egyéni módján.

Ezzel a vissza-ajándékozással egy további aspektus is összefügg, amit itt még érintek. Az úgynevezett "Alapkőletétel-versben" (15), amelyet Rudolf Steiner az 1923-as Karácsonyi Ülésen mondott el, a következő sorok állnak:

Mert a szellemiség világ-gondolatai működnek

A világ-lényétől világosságot esedezve...

Ez tipikusan arisztotelészi gondolat ! A szellem a valóságban van, nem mögötte, vagy fölötte, ahogy Platón gondolja. A szellem a valóságban elrejtve él és a világosságra vágyik. És az ember feladata az, hogy úgy kösse össze magát a valósággal, hogy ez a matériában elrejtett szellem emberivé váljék, ki legyen szabadítva.

Ez a szellemi áramlat, ami az antropozófia és Rudolf Steiner áramlata, nagy szerepet játszik az emberiség-fejlődésben. De a többi áramlathoz képest még igen fiatal ! És mai alakját csak úgy vehette fel, ha két feltétel teljesült:

Először is túl kellett jutni az úgynevezett Kali Yugán a "sötét korszakon", amely Kr.e. 3101-ben kezdődött és Kr.u. 1899-ben ért véget. Ebben az időszakban a szellemi világ egyre jobban elzárkózott az ember elől, aki ezáltal önálló, bensőséges, lelki életet fejleszthetett ki. Csak a Kali Yuga után lehetett elindulni az isteni Hierarchiák felé vezető úton.

Másodszor: kellett lennie egy beavatottnak, aki a kozmikus bölcsességet földi formába, földi beszédbe öltözteti. Michael nem beszélt németül ! És éppen ezt tette Rudolf Steiner: annyira összekötötte magát a földdel, a földi fogalmakkal, a földi beszéddel, a művészettel, a szociális viszonyokkal és még sok mással, hogy a michaeli bölcsességet át tudta alakítani antropozófiává, földi, emberi bölcsességgé.

Mi az antropozófia nagy feladata ? Az anyagba bezárt szellem, az ember, megismerése révén sóvárog a megváltásra. Az antropozófiában tehát az anyag lényegének, a természetnek, a kozmosznak, az embernek "megismeréséről" van szó. Ez volt Rudolf Steiner missziója. Ezért a Michael-Iskola is teljes egészében az antropozófiához tartozik. Ez az impulzus mindenben megnyilatkozik, ami a képzéssel, a tanfolyamokkal, a munka- és tanulócsoportokkal függ össze. Majdnem mindenki, aki az antropozófiához vonzódik, ezeken az áramlatokon keresztül kerül ide. De sokakban felmerül valamikor az érzés, hogy tulajdonképpen mást is keresnek még a megismerésen kívül. Ami mindenek előtt feltűnik, az az, hogy vannak emberek, akik egyszerűen tenni akarnak valamit. Ezek azok az emberek, akik a kezükkel akarják megváltoztatni a világot, akik a világot meg akarják nemesíteni és remekművé alakítani. Rudolf Steiner egyszer azt mondta, hogy a rózsakeresztes áramlat az, amely a Földet remekművé akarja átalakítani, úgy, hogy csírája legyen planétánk egy későbbi inkarnációjának, az úgynevezett Jupiter inkarnációnak. Mindaz, amit az ember nem alakított át, eltűnik és nem tud átmenni a következő fázisba. (16)

Ez a második áramlat nevével Christian Rosenkreutzra utal, egy olyan individualitásra, aki korábbi inkarnációiban ezen a néven vált ismertté. Christian Rosenkreutznak sokkal hosszabb előtörténete van, mint Rudolf Steinernek volt. Egy jelentős Krisztus előtti inkarnációja, Hieram Abiff, aki a salamoni templomot építette. Salamon mély kozmikus tudással rendelkezett. Ismerte ugyan a templom kozmikus méreteit, de nem tudta megmondani, hogy milyen vastag legyen egy gerenda, amely elég erős ahhoz, hogy a tető ne omoljon be. Ehhez szüksége volt egy építómesterre, aki a földdel bánni tudott. Salamonnak, aki Ábel utóda volt, egy Káin-utódra kellett találnia.

Hieram az úgynevezett "Templom legendában", egy fontos rózsakeresztes szövegben mondja ki: ősapja Tubal-Kain volt, aki a kovácsolás- és építómester-művészetet alapította meg. Így elmondhatjuk, hogy a rózsakeresztes áramlat tiszta napáramlat, amit a kainiták hordoznak. A Káin szó azt jelenti: "az, aki valamire képes". Tehát nem az, aki tud, hanem az, aki tesz. Ahol ez az individualitás megjelenik, mindig látjuk, hogy a föld megnemesítését tűzi ki célul. Ez már a földműveléssel kezdődik. Káin volt az első, aki a földet felszántotta, megművelte, hogy megnyissa a Nap életet adó erői számára. Ő az, aki mint kovács a nyers vasat szerszámmá alakítja át. A rózsakeresztesek feladata ez: a szubsztancia megnemesítése.

Ez jelenik meg az emberiség fejlődéstörténetében különböző formákban. A középkorban alkímiként jelenik meg a négy elem a föld, víz, levegő és tűz egymáshoz való kapcsolódásában, valamint az ötödik elem, a "Quintessencia": az életerő kutatásában. A földi szubsztancia visszavezetése az élet szférájába - ebben rejlett az alkímia magja.

Ilyen hatékonyság csak úgy lehetséges, ha mélyreható fejlődési folyamatok kísérik, vagyis ha morális erők fejlődnek ki. A modern rózsakeresztesek olyan emberek, akik ezt a munkát modern értelemben ápolják. Gondolok itt például az antropozófiái orvoslásban a gyógyszerészekre, akik "alkimista" módon állítják elő a gyógyszereket. Ha az ember látja, hogy hogyan készítik ezeket a gyógyszereket, akkor azt mondhatjuk: ez valódi alkímia!

De gondolhatunk a biodinamikus mezőgazdászokra is, akik a komposztjukba beleviszik a kozmikus hatásokat közvetítő preparátumokat, így vezetik vissza a kozmoszba a földi szubsztanciákat. A komposztban a szellem megszabadul földhözköttetéséből! Igen, ez valóban így van! De gondolok a művészekre is, akik pl. Egy anyagtömbből szobrot alkotnak, amelyből szépség árad.

Így látható, hogy az egyik modern rózsakeresztes egy anyagtömbből egy szobrot teremt, a másik ugyanabból az anyagból csak egy piciny szubsztanciát vesz és abból gyógyszert állít elő. Köreinkben állandóan látunk embereket, akikben mély karmikus akarat van, hogy ezt az utat járják. Rudolf Steiner kezdeményezte ugyan a biodinamikus mezőgazdaságot, meg tudta adni, hogy az alkimista folyamatok hogyan történjenek a preparátumok készítésénél, és így tovább, de ő maga sohasem lett mezőgazda. Mert az ő feladata az volt, hogy a megismerést hozza. És mindig várnia kellett, hogy lesznek-e emberek, akik ezzel konkrétan dolgoznak.

Christian Rosenkreutz működése örök időktől kezdve tart, Káintól a Jupiter-korszakba való átmenetig. Az általa vezetett szellemi áramlat igazán hatalmas és átfogó. Vannak emberek, akik olyan mélyen és egzisztenciálisan össze vannak kötve ezzel az áramlattal, hogy még az életüket is feláldozzák érte. Amikor ez világossá vált számomra, azt gondoltam: itt kifejezetten valamilyen polaritásról van szó. Az egyik oldalon ott van az antropozófia, mint megismerési út, a másikon a rózsakeresztesek konkrét tevékenysége. És akkor azt gondoltam, kell lennie egy középnek is, egy olyan áramlatnak, amely a kiegyenlítést hozza ebbe a polaritásba. Ez a harmadik áramlat, - úgy gondoltam magamban akkor, - olyan áramlat kell hogy legyen, amely az örökkévalóban gyökerezik, az ellenerőkkel szemben immúnis. Olyan magas szellemi kvalitású, hogy a sötét hatalmak nem árthatnak neki. Az ellenerők azonban, amelyek a szellem és az anyag közt található, ahol a tulajdonképpeni fejlődési folyamatok lejátszódnak, fenyegetik, sőt tönkre is tehetik az emberi lelket. Lélek nélkül az ember nem képes tapasztalatokat szerezni és tovább jutni. Tehát úgy gondoltam, kell lennie egy áramlatnak, amelynek hatóterülete az emberi lélek megmentése.

Sokáig vívódtam ezzel a kérdéssel: melyik áramlatról van itt szó egyáltalán? De egy napon felébredtem és azt mondtam magamnak: hogyan lehetséges, hogy ilyen sokáig vak voltál?

A legöregebb emberiségvezető Manu. (19) A lemuriai idők óta mindenben részt vett, amit az emberi léleknek át kellett élnie. Az atlantiszi időkben ő alapította a központi Napmisztériumokat, Zaratusztra és Hermes az ő tanítványai. Manu volt az is, aki az Atlantisz utáni idők kezdetén olyan embereket gyűjtött maga köré, akik az éntudat kezdeményeit kifejlesztették. És ezekkel az emberekkel kelet felé vonult, hogy ott megalapítsa az indiai kultúrát. Erről nem kell részletesebben beszélnem. Rudolf Steiner gyakran szolt róla. Az ós-indai kultúrából származtak azután az összes kultúrák Manu vezetésével, amelyek később a mai nyugati kultúrához vezettek: az ós-perzsa, az egyiptomi-babilóniai és a görög kultúra.

Ez a Manu alkotja a közepet! Feladata az emberi lélek fejlődése. Mert erről volt szó az egymást követő kultúrákban: a lélek önállósodásáról, először az érzőlélek, azután az értelmi lélek, és végül a tudati lélek.

Manut, aki a népeket Atlantiszból kelet felé vezette, mindig az "isteni Manunak" nevezték. Tehát nem ember volt és így, ilyen értelemben, ahogy az előző fejezetben leírtam, talán nem is volt emberiségvezető? Véleményem szerint mindenképpen ember volt, a legnagyobb, aki valaha is élt. Azonban a Krisztus előtti időkben - és talán még azután is - "áteresztővé" vált a magas isteni hierarchikus lények számára, akik aztán rajta keresztül tudtak működni. És Rudolf Steiner azt mondta egyszer (egy korai előadásában Atlantiszról), hogy az isteni Manu egykor emberi Manuvá lesz. A mai időkben - mondta - eljutottunk fejlődésünkben oda, hogy ez az emberi Manu meg tud nyilatkozni. (19) Erről a kijelentésről negyven, ötven éven keresztül törtem a fejem. Megkérdeztem magamtól: mit jelent az, hogy az isteni Manu emberi Manuvá lesz? Erre később szeretnék visszatérni.

Csak az utolsó operációm után fogtam fel: a három áramlat tulajdonképpen mindig együtt működik - legalább is így kellene lennie. Mégis igaz, hogy az antropozófia, a rózsakeresztesesség vagy a Manu-áramlat egy bizonyos hangsúlyt kap. Fontos, hogy az ember tudja, hogy elsődlegesen melyik áramlathoz tartozik. De ugyanakkor reálisan kell látni azt is, hogy a három áramlat egymásra van utalva. Ha azokat figyelmen kívül hagyjuk, látni fogják, gy a történelem folyamán mindig kezdet nyújtottak egymásnak és kiegészítették egymást. A következő fejezetekben majd részletesen visszatérek az egyes áramlatokra.

A harmadik nap

Rudolf Steiner, aki a megismerést hozta

Most az előtt a feladat előtt állunk, hogy a három nagy emberiség vezető: Rudolf Steiner, Christian Rosenkreutz és Manu inkarnációs titkát közösen tanulmányozzuk.

Az 1923-as Karácsonyi Ülés alatt, amely az antropozófia fejlődésében oly fontos esemény volt, es-ténként Rudolf Steiner egy előadássorozatot tartott "A világtörténelem antropozófiai megvilágításban" címen. (20) A jelenlévő tagok azon a véleményen voltak, hogy Rudolf Steiner a szokványos értelemben vett történelemtől fog szólni. De ő nem ezt tette. Ehelyett két individualitás inkarnáció-sorát tárgyalta, akik mindig egy időben testesültek meg és akiket "testvérléleknek" nevezhetünk.

Egyes tagok gyorsan észrevették, hogy Rudolf Steiner saját múltjáról beszélt. Nem mintha ezt az előadások folyamán ki is mondta volna. Ellenkezőleg, a saját nevét az előadásokban nem említette. Ita Wegman hagyatékában sokkal később találtak Rudolf Steiner írásával szövegeket, amelyekből világosan kitűnt, hogy néhány tag akkori feltételezése helytálló volt. Tegnap már említettem Erich és Margareta Kirchner-Bockholt könyvét, amelyben ezek a szövegek nyomtatásban megjelentek.

Mielőtt a mindenkori inkarnációkat megbeszéljük, szeretnék még néhány problémát említeni, amelyek minden egyes inkarnáció alkalmával felmerülnek. Mint vörös fonal húzódnak végig Rudolf Steiner sorsában. Először is létezik egy feszültség, amely a két testvérlélek polaritásából ered. Két teljesen különböző szellemi háttérből származó és eltérő természetű individualitásról van szó. Itt már konfrontálódunk az első titokkal. Miért inkarnálódik ez a két személyiség mindig együtt? Egy gyümölcsöző együttműködés ismételt keresése fontos ismertetőjel, amely az inkarnáció-sorok folyamán mindig újra felmerül.

A másik probléma azzal a ténnyel függ össze, hogy valamennyi életút, egy kivételtől eltekintve, mindig a nyilvánosság teljes fényében játszódik le. Mindkét személyiség újra és újra bevészte nagy nevét a történelembe.

A harmadik aspektus intimebb területet érint. Valamennyi inkarnációjukat mély szomorúság lengi körül - minden inkarnációban van egy tragikus behatás. Miért van ez így? Nyitott kérdés.

Azok, akik - miután ezt olvasták - behatóbban akarnak foglalkozni a témával, legjobb, ha elolvas-sák az előbb említett előadásokat, amelyeket Rudolf Steiner a Karácsonyi Ülés alkalmával tartott. Ez mentesít a kötelezettség alól, hogy a szóban forgó előadásokat teljesen referáljam. Pillanatnyi állapotom miatt a fő irányvonalakra kell korlátozódnom. Tehát feltételezem, hogy a tények és szempontok, amelyeket Rudolf Steiner ott előhozott, ismertek és megengedem magamnak a szabad szemléleti módot.

Rudolf Steiner első inkarnációja meglehetősen későn történik az emberiség történetében, vagyis kb. Kr.e. 3000-ben az akkori Babiloniában. Ez az inkarnáció úgy hatott, mint egy történelmi bombatalálat. Ez hozta elő az emberiség első hősi eposzát, a Gilgames eposzt.

A Gilgames eposz a hős Gilgames leírásával kezdődik. Amint tegnap már említettem, "öreg lélek"-nek bizonyul, aki mögött már sok inkarnáció van. Ez nagy élettapasztalatában és erős akarati fejlődésében jut kifejezésre. Gilgames, a két folyó között elterülő Uruk városállam hatalmas uralkodója. E funkciójában a város istennőjének, Istarnak (21) főpapnőjével kerül konfliktusba, akinek Urukban egy misztérium-helyet szenteltek. Aztán megtudjuk, hogy vadászok felfedeznek a vadonban egy embert, aki az állatok között él, és éppúgy mint Gilgames, nagyon erős, de még semmiféle kulturális fejlődést sem ismer. Ezt a vad-embert Urukba hozzák, abban a reményben, hogy Gilgames hatalmát meg tudja zabolázni.

Ez Enkidu, a "fiatal lélek", aki még nem hoz magával földi tapasztalatokat, és még teljesen a Kozmosz törvényszerűségeiben él, - Rudolf Steiner első inkarnációja. Életének első fázisában Enkidu teljesen az éteri világban időzik. Még tökéletes harmóniában él a természet életerőivel, még nincs öntudata. A második fázis akkor kezdődik, amikor az Istar szentély egy templomi táncosnője elcsábítja, és ezzel felébreszti asztrálistétét. Enkidu megismeri az asztrális világot és ezáltal elveszíti kapcsolatát a természeti erőkkal. Ekkor találkozik Gilgames-el. Ez a két testvérlélek első földi találkozása. Margarete és Erich Kirchner-Bockholt már említett könyvéből kitűnik, hogy ki is ez a Gilgames: az az individualitás, akit Ita Wegmanként ismerünk.

Enkidu találkozásának Gilgames-el erőpróba, hatalmi összeecsapás jellege van. Amikor ez az össze-csapás döntetlen marad, mély barátság alakul ki kettőjük között.

Közösen indulnak harcba az égi bika és Huwawa, egy fekete mágiához tartozó démon ellen, aki buzogányával jár mindenütt és a megsemmisülés nyomait hagyja maga után. Ezt a démont, aki eddig ver-hetetlennek bizonyult, a két barát most legyőzi.

Két fontos motívum válik itt már láthatóvá Rudolf Steiner életében. Egyrészt a gonosszal való szembesülés, a sötét erőkkal való összeütközés; másrészt ez az individualitás a misztériumlény mindenkori aktuális helyzetével kerül érintkezésbe; ebben az esetben Istar, egy szerelem-istennő misztériumáról van szó. Gilgames és Enkidu idejében a misztériumok már hanyatlóban voltak. Az Enkidu-Steiner individualitásnak mindkét irányban, a gonosz és a misztériumok irányában is tisztító hatása van. A tisztulás kulcsszó Rudolf Steiner sorsának megértéséhez.

A két barát életében drámai pillanat Enkidu halála. Amikor Enkidu meghal, Gilgames kétségbe-esetten indul útnak, hogy megtalálja a feleletet arra a kérdésre, hogy mi a halál. Hosszú vándorutat tesz

meg, hogy megtalálja az örök életet. Végül eljut Utnapistimhez, aki Manu egyik inkarnációja. Manu egy sor beavatási próbának veti alá. Mind az eposz, mind Rudolf Steiner ide vonatkozó előadása leírja, hogy ezek a próbák részben nem sikerülnek. Tehát itt is tragikus a befejezés. Rudolf Steiner következő inkarnációja egészen más kultúrában, a görögben játszódik

le, az ephesosi misztériumok közelében. Egészen más korról és teljesen más misztériumról van szó.

Az Antropozófiai Társaság tagjai számára tartott utolsó nagy előadás-sorozatában, amelyet Rudolf Steiner Angliában tartott 1924-ben "Das Initiaten-Bewusstsein" a beavatott tudata címmel, és amely nyomtatásban rendelkezésre áll, leírja, hogy mi ment végbe ezen a misztériumhelyen. (22) Beszél egy tanítóról, aki (gyakran női) tanítványával a természetben jár. Megvizsgálják bizonyos növényeket, miközben az egyik a növények formájára, a másik a folyadék-folyamatokra koncentrál. Aztán aludni térnek és másnap kölcsönösen kicserélik egymással éjszakai tapasztalataikat. Így jutnak el a növény összképéhez. A különféle észleletek, a növényi formáké és a folyadék-áramlásoké az éjszakai élmények következtében összehasonlítkoznak és egy összképet alkotnak. A közösen kialakított kép alapján definiálható lesz a növény gyógyító hatása.

Kettőjük összmunkája nagyon intim benyomást kelt. A tanító, ahogy Rudolf Steiner itt ábrázolja Kratylos volt. Történelmileg nagyon keveset tudunk Kratylosról. Arisztotelész Herakleitos egy tanítványának nevezi. Mindenekelőtt Platón Kratylos című disszertációja révén lett ismertté. (23) Ez a Kratylos Rudolf Steiner egyik inkarnációja volt és egyik tanítvány - Rudolf Steiner "Mysa"-nak nevezi - Ita Wegmané. Rudolf Steiner előadásaiban ezt nem mondta ki expressis verbis, de személyes levelezéséből ez egyértelműen kitűnik. (24)

A sors úgy akarja, hogy az öreg Kratylos Ephesosban az akkor még igen fiatal Platón tanítója legyen. Ephesos-i tanulóiéje után Platón visszatér Athénbe, ahol megalapítja híres Akadémiáját. Ott alakítja ki filozófiáját, amely az ideák világára, a szellemi világra irányul. Platón filozófiája, ellentétben az arisztoteleszivel, nem a konkrét földi jelenségekre irányul.

Kratylos tehát fontos szerepet játszik a filozófia fejlődésében. Miért kellett ennek a filozófiának létrejönnie? E könyv utolsó fejezetében részletesen kitérünk az ellenhatalmak stratégiájára. Már itt utalnom kell arra, hogy az ellenhatalmak egyike (az ezoterikus irodalom "Lucifer"-nek nevezi) uralta a görög kultúrát. Lucifer azt akarta, hogy a görög kultúra bizonyos fokig a szép látszatba, az esztétikai illúziókba oldódjon fel. Lucifernek mindig az a szándéka, hogy az emberi lélek elveszítse kontaktusát a földdel. Azt akarja, hogy egy szépséges álmvilágban oldódjon fel. Ez még ma is így van.

Hogy a görög időkben Lucifernek ehhez a tendenciájához egészséges ellensúlyt teremtsenek, a jó viálghatalmak a filozófiát hozták létre. Egy sor individualitás határozza el, hogy a filozófiát hozza az emberiség számára, amellyel az emberi tudatot annyira megerősíthetik, hogy Lucifer csábításainak ellen tudjon állni.

Nem sokkal halála után Kratylos elhatározza, hogy újra megtestesül, és pedig, mint Arisztotelész. Ez az Arisztotelész tizenhét éven át tanítványa Platónnak, aki akkor már igen magas korú. A sors Arisztotelészt Alexanderhez, a fiatal, féktelen macedón trónörököshez vezeti, aki annak a léleknek az újratestesülése, akit Ephesosban Mysaként ismertünk meg. Itt újra láthatjuk, hogy a két testvérléleknek intenzív kapcsolata van egymással. Arisztotelésznek tanítania kell Alexandert és eközben kicsit féken is kell tartania. Hét éven keresztül tanítója Arisztotelész Alexandernek és néhány barátjának. Együtt utaznak a Samothraké közelében lévő misztériumhelyre, ahol az úgynevezett "nagy misztériumba" kapnak beavatást. Ezek a misztériumok nagy áttekintést adnak a Föld és az emberiség fejlődéséről, a régi Szaturnusztól a Föld eljövendő Vulkán megtestesüléséig. Aztán eljön a nagy pillanat, amikor Alexander, tizenhét évesen király lesz. Arisztotelész visszavonul a nyilvános élettől és a fiatal király tanácsadója lesz. Többek között azt a tanácsot is adja neki, hogy mondjon le a perzsák elleni nagy hadjáratáról. De Alexander ennek ellenére véghez viszi tervét ami a két testvérlélek közötti nagy elidegenedéshez vezet. Alexander igyekszik a kapcsolatot ennek ellenére fenntartani és mindenféleképp küld Arisztotelésznek, amit a hadjárat során talál: növényeket, állati csontvázakat, ásványokat és így tovább. De valami tisztázatlan marad kettejük között.

Arisztotelész sorsa tragikus. Athénbe megy és ott megalapítja Líceumát, ahol Platontól eltérő módon tanítja az ifjúságot a filozófiára. A természet és az emberi lény megismerésének szenteli magát - a szellem észlelésének az anyagban. Amíg Platón mindig az anyag mögött kereste a szellemet, addig Arisztotelész az anyagban kereste azt. Platón kezdeményezéséből keletkezett a középkorban a vészterhes polaritás a szellem és a test között.

Arisztotelész nem volt athéni, hanem a diaszpórából jött. Már akkoriban is létezett idegengyűlölet, épp úgy, mint ma. A lakosságot felbújtják az "idegen" ellen, aki az ifjúságnak olyan különös dolgokat tanított. Egyik éjjel, miután barátai figyelmeztették, összehívja valamennyi tanítványát és mindegyiküknek annyi könyvet ad a Líceumból, amennyit csak lehetséges. A tanítványok elhatározzák, hogy az összes égtáj felé menekülnek, hogy Arisztotelész filozófiai hagyatékának kincsét megmenthessék. Éjjel válnak el egymástól, abban a reményben, hogy valamikor a jövőben még összejöhetnek. Így szóródik szét Arisztotelész életműve. Filozófiai művei, természettudományos írásai és így tovább, egészen különböző utakon terjednek el.

Sok évszázadon keresztül mintegy nem is léteznek Arisztotelész természettudományos írásai. Mintha a föld nyelte volna el őket, míg végül egy napon egy szíriai kolostor pincéjében felbukkannak és szír nyelvre lefordítják őket. Ezek a művek az arab kultúrkörben fejtenek ki erős hatást.

Alexander Kr.e. 323-ban bekövetkezett hirtelen halála után már Arisztotelész sem élhetett sokáig. Visszavonult az egyik szigeten lévő vidéki házába, ahol a következő év szeptemberében magányosan halt meg. Ebben is láthatjuk azt a bizonyos tragikumot. De ugyancsak látjuk az arisztotelészi mű hatalmas jelentőségét! Sok évszázadon át egészen a mai napig befolyásolja filozófiája a nyugati világ gondolkodását.

Alexander és Arisztotelész haláluk után együtt mennek át a szellemi világba. A napszférában tartózkodnak, amikor Krisztus ezt a szférát elhagyja, hogy a földön megtestesüljön. A Kozmoszból ezt az eseményt távozásnak élik meg. Ekkor határozzák el, hogy újra megtestesülnek. Arisztotelész tudja, hogy a jövőben abban a korban kell inkarnálódnia, amit középkornak fognak nevezni, hogy az arisztotelészi filozófia együttes remekművét átkrisztusítsa. Hogy ezt a feladatát végre tudja hajtani, először a Krisztushatékonyság intimitását kell megismernie az emberi lélekben. Először tapasztalnia kell, hogy mit jelent Krisztust a földön átélni. Ehhez mintegy előkészületként egy olyan áramlatban kell inkarnálódnia, amely eddig idegen volt számára. Ez a Grál-áramlat. Arisztotelész mint Schionatulander inkarnálódik, Alexander mint Sigune. Mindkét személyiség szerepel Wolfram von Eschenbach Parsifal-jában. (25)

Schionatulander egy királynő udvarában nevelkedik. Amikor a királynő Gahmuretbe, Parsifal apjába szeret bele és hozzá akar menni feleségül, elküldi ajándékként apródját, Schionatulandert Gahmuretnek. Így kerül Parsifal anyjának, Herzeloidének udvarába, ahol találkozik unokatestvérével, Sigunéval aki körülbelül egyidős vele. Együtt nevelkednek és az egyik könyvben, amit még később megemlítek, az áll, hogy kettőjük között egy gyönyörű, ártatlan gyermekszerelem virágzik ki. Mindegyik megígéri a másikat, ahogy ez már gyerekeknél szokásos: ha nagy leszek hozzád megyek!

De aztán megint a tragédia következik. Wolfram von Eschenbach Parsifal-jában csak egy kis rész szól erről. Abban a pillanatban ugyanis, amikor Sigune és Schionatulander Artus királyhoz utaznak, hogy házasságkötésükhöz az engedélyt megkérjék, egy kutya jelenik meg, amely egy hosszú különféle feliratokkal telehímzett szalagot húz maga után. Sigune magához hívja a kutyát és elkezd olvasni ami a szalagon áll. Észreveszi, hogy a "tizenkét erény" van ráhímezve. A kutya azonban hirtelen kiszakítja magát és elrohan. Sigune kéri Schionatulandert, hogy fogja el a kutyát és hozza vissza neki. Amikor Schionatulander útnak ered, hogy a kutyát megkeresse, Orilus de Lalanderrel találkozik, aki ellenségesen viseltetik irányában, és a teljesen gyanútlan Schionatulandert megöli.

Itt nem tudom ennek a történetnek valamennyi részletét visszaadni. Mindenkinek ajánlom, hogy olvassa el egyszer a Parsifalról és a Grálról szóló mondát, hogy világos legyen az összefüggés, amelyben ez a történet szerepel.

Aztán látjuk Sigunét, amint az út szélén megölt szerelmesét az ölében tartja és Parsifalt, aki a Grál várat éppen elhagyva, ellovagol előttük. Wolfram Parsifal-jában nem sok szó esik róluk a továbbiakban. Később Wolfram egy újabb eposzt kezdett el, a Titurelt, amelyben Sigune és Schionatulander egész történetét el akarta mesélni, de azt a művét nem tudta befejezni. Ötven évvel később azonban, amikor Wolfram von Eschenbach megírta ezt a töredéket, Albrecht von Scharfenberg felveszi a fonalat és megír egy könyvet, amely az elejétől a végéig Sigunéről és Schionatulanderről szól. Ez a könyv éppen olyan átfogó, mint Wolfram Parsifalja és Schionatulander életútját mondja el. Elbeszéli, hogy keleten harcol mint fegyverhordozó Gahmuret von Anschau oldalán és végül meghozza ennek halálhírét Herzeloidének.

Schionatulander aztán átveszi Gahmuret feladatát és ismét elutazik az arab országokba, ahol Algír és Marokkó nagy részét meghódítja. Végül birtokába kerül a saelde a boldogság aránya. Elhatározza, hogy visszatér Sigunéhez. Az arany flottájának egyik hajóján kíséri. De a hajó egy vihar alkalmával széttörik és az arany elvész. Minden, ami megmarad egy gyűrű és egy csat, amit Schionatulander az aranykincsből magához vett, mert annyira szépnek találta ezeket.

Ez a gyűrű és a csat Orilus de Lalander herceg birtokába kerül, aki, mialatt Gahmuret Keleten volt, Anschau földjét megkaparintotta. És Orilus az ékszereket feleségének Jeschutének ajándékozza. Ezt a gyűrűt és csatot veszi el aztán Parsifal Jeschutéától, ahogy Wolfram leírja. Így zárul le a történet újra meg újra. - Schionatulander rendszeresen jön Artus király udvarába, ahol Sigune vár rá. Minden alkalommal könyörög neki, hogy ne menjen újra harcba, de belsejében érzi, hogy ez feladat és meg kell tennie.

Itt megint látjuk a két testvérlelek közötti egyik motívumot. A kispolgári holland kereskedőszellem szép közmondást alkotott erről: "az üzlet előbbrevaló, mint a lány".

Szellemi szempontból ez azt jelenti: a szellemi feladat fontosabb, mint az emberi kapcsolatok. Mindig ez a motívum tér vissza kettőjük között. Egy női lélek ezt nehezen viseli el. Ehhez igazán nagy lelkierőre van szükség!

Ez a két lélek tehát kereste a Grál áramlatot és meg is találta. A Grál áramlatban nőttek fel, ahol megtanulhatták a kereszténység bensőségességét. És erre a tapasztalatra volt szüksége Rudolf Steiner individualitásának, hogy a következő inkarnációjában mint Aquinói Tamás teljesíteni tudja misszióját: az arisztotelészi filozófia keresztényiesítését. (27) Ez az, amit Tamás Párizsban tesz: kifejleszti a skolasztikát. Ezáltal Tamás eléri, hogy a kereszténység előtti arisztotelizmus átalakuljon keresztényivé. De még mindig nem lehetséges az igazi áttörés a szellemhez. Mert ennek az individualitásnak még mint Aquinói Tamásnak is tartania kell magát azokhoz a határokhoz, amelyeket ez a kultúrperiódus, - amelyben él, - megköve-

tel. Tamás megtestesülésében az értelmi lelket kell legteljesebben kifejleszteni, amíg csak erejéből telik. Az emberi értelem kifejlesztésének területén nem lehet tovább eljutni, mint ahova Tamás eljutott.

Tamást mindig egy fiatalabb barát Piperno-i Reginald kísérte. A különös ebben a kapcsolatban az volt, hogy Reginald nem csak a testvérlélek, nemcsak Tamás tanítványa, hanem gyóntatója is volt.

Aztán jön egy pillanat Tamás életében, amikor belső kinyilatkoztatás részesévé lesz. Látja, hogy tulajdonképpeni szellemi lénye a fényes napszférában meg tud nyilatkozni. E tapasztalás után Tamás visszavonul a nyilvánosságtól és egy szót sem szól többé. Hallgat. Csak Reginald van mellette és ápolja, míg meg nem hal. Csak Rudolf Steiner inkarnációjában - mivel most már vége a Kali Yugának és új kinyilatkoztatások lehetségesek - adott számára a tény, hogy a szellemi világból szerzett tapasztalatait szabadon, akadályok nélkül meg tudja fogalmazni. Most mint nagy tanító lép fel, aki az antropozófia hatalmas világképét megalkotja.

Nem tudom és nem is szükséges, hogy Rudolf Steiner életét itt részletesen tárgyaljam (28) Ezt az életet és tragikus aspektusait is, már sokan leírták. Önletrajzában Az "Életutam"-ban megtalálható az, amit Steiner maga közölnivalónak tartott. A könyv azonban töredék maradt, kb. 1907-es évvel fejeződik be. Betegágyán írta, és korai, 1925 márciusában bekövetkezett halála miatt nem tudta befejezni.

Ennek az életnek tehát csak néhány főbb vonalára korlátozódok. Fontos eleme ennek az életműnek a késedelem. Bizonyos értelemben még el is mondhatjuk, hogy Rudolf Steiner életének csak az utolsó fázisában tudta magát teljesen tulajdonképpeni szellemi feladatának szentelni: a kozmikus, michaeli intelligenciát emberi intelligenciává átalakítani. Mert ez az, amit az "antropozófia" szó tartalmaz: "antropos" "embert" jelent és a "Sophia" szó "bölcsséget".

Valaki nemrég megkérdezett, hogy Rudolf Steiner miért csak olyan későn kezdett el Michaelról beszélni. Ez a kérdés megalapozott és érthető. Hiszen Steiner azt mondja, hogy Michael arkangyal működése korszaként 1879-ben kezdődött, míg Steiner csak élete vége felé körülbelül 1918-tól beszél egyre többet Michael jelentőségéről. A tetőpontra 1923-ban ér, amikor a Karácsonyi Ülés folyamán nemcsak a már létező Antropozófiai Társaságot újítja meg gyökeresen, hanem megkezd az ezoterikus Michael - iskolát is, amelyről korábban már beszéltem.

Nos, miért beszélt Rudolf Steiner csak olyan későn Michaelról, és miért alapította meg csak olyan későn a Michael iskolát? Mert egész élete folyamán mindig olyan dolgokat kellett végrehajtania, amit mások nem tudtak befejezni. Így például sok évet kellett a goetheanizmus fejlesztésére áldoznia. Ki kellett fejlesztenie egy olyan nyelvet, amelyben az antropozófia megjelenhetett. Meg kellett tanítania a munkatársait arra, hogy hogyan dolgozzanak együtt, ahelyett, hogy mindig vitatkozzanak egymással. Fontos fázis volt természetesen a Teozófiai Társasággal folytatott harc is, amely erősen a Kelet régi ezoterikus bölcssége felé orientálódott. Ez a mozgalom ugyanis teljesen ellenségesen állt szemben azzal, amit az antropozófia képviselt, - vagyis a krisztusi ezoterikával szemben. Erről nem kell sokat mondanom. Röviddel a Teozófiai Társasággal folytatott vita után kitört az első világháború és ez is késleltetően hatott.

A háború befejezése után Rudolf Steinernek egy teljesen új generációval van dolga. Úgy jellemzi őket, hogy ez az az ifjúság, amely a Kali Yuga után, a századforduló táján született. Ebből a generációból én, - aki 1905-ben születtem - ma egyike vagyok az utolsóknak.

Az Első világháború utáni időkre esik Rudolf Steiner belső találkozása Ita Wegmannel, a testvérlélekkel, aki már sokkal régebben volt a közelében, alapjában véve már 1904 óta. De az igazi belső találkozás csak sokkal később jön létre. Miért olyan későn? Ita Wegman egyszer kimondta, hogy a feszültség Arisztotelész és Nagy Sándor között még most is hatott rájuk. Ennek először el kellett tűnnie, csak ezután jöhetett létre a belső felismerés. Ezért volt szükséges, - így Ita Wegman, - hogy hosszú ideig magányosan járja a saját útját, hogy aztán mint érett lélek teljes tudatossággal ismerhesse fel Rudolf Steinert.

Erre körülbelül 1921-ben került sor, amikor Ita Wegman elhatározta, hogy egy klinikát nyit meg Arlesheimben. Már volt egy klinikája Zürichben, amit azért adott fel, hogy Dornach közelében alapítson egy új klinikát. Berendezi, majd Rudolf Steinerhez megy és azt mondja neki: ez a klinika teljesen a rendelkezésére áll, kérem mondja meg, hogy mi történjék.

Alig tudok ellenállni a kísértésnek, hogy most ne beszéljek mindarról, ami azokban az években ott Arlesheimben a klinikán lejátszódott. Rudolf Steiner, ha csak lehetett, minden nap elment oda, dolgozott az orvosokkal, résztvett a beteg-megbeszéléseken, utasításokat adott, és így tovább. Ő azonban soha egyetlen beteget sem kezelt. Mindig azt mondta: ezt egy igazi orvosnak kell megtennie, ezt ráhagyhatom Ita Wegmanra.

A negyedik nap

A christian rosenkreutz áramlat

Ma a második nagy szellemi áramlattal foglalkozunk. Bizonyos szempontból poláris viszonyban van az első áramlattal, amelyet tegnap mint a szellemi megismerés áramlatot jellemeztünk. A második áramlatot úgy is jelölhetjük, mint cselekvés a világban és a világon (munkálkodás). Itt arról az áramlatról van szó, amelyet Christian Rosenkreutz vezet.

A nagy kérdés, amely itt felmerül a következő: ki volt Christian Rosenkreutz? Ez az individualitás az utolsó inkarnációját csak a tizenharmadik században kezdte el, abban a pillanatban amikor az emberiség érett volt arra, hogy az individuális intelligenciát kifejllessze. A rózsakeresztes áramlat azonban sokkal régebbi, mint az antropozófiáé. Christian Rosenkreutz legismertebb inkarnációja Hieram Abiff-é a salamoni templom építőmesteréé. Salamon szellemi látásával felismerte a templom méreteit és arányait. Tudta, hogy milyen legyen a szellemi hatalmak akarata szerint. De nem tudta az építmény tényleges konstrukciójához szükséges számításokat elvégezni. Ehhez egy építőmesterre volt szüksége, aki a földi anyaggal bánni tudott, aki a földi realitásban tudott építeni valamit, ami nemcsak egy vízió, hanem konkrét, maradandó realitás is volt.

Itt nem szeretnék az úgynevezett "Templom-legendáról" beszélni. Rudolf Steiner egy sor előadást szentelt ennek, amely a templom legenda és az arany legenda c. műben olvasható. (39) Itt írja le a drámát, amely Salamon, Ábel utódja és Hieram Káin utódja között játszódott le. A dráma valójában az Ábel és Káin közötti ellentétre vezethető vissza. A történet ismert a Bibliából: az egyik pásztor és feláldoz egy bárányt a nyájából. A másik földműves és felajánlja a mezők termését. Mi a különbség kettőjük között? Az egyik úgy hagyja a dolgokat, ahogy vannak és harmonikus összhangban él a természettel. A másik át akarja alakítani a földet, kezével megnemesíteni és megművelni. Káin ekével szántja a földet, vet és arat. Munkája révén a Nap ereje össze tud kapcsolódni a földdel. Jahve, a Hold-Elocha, elutasította ezeket a naperőket - és ezzel Káin áldozatát. Így keletkezik az emberiség fejlődésében egy kettősség: vannak emberek, akik tudással rendelkeznek és vannak akik képességekkel. A föld átalakításának a vágya, hogy az templommá alakuljon át, - ez a Rózsakeresztes áramlat mélyebb alapja.

Ennek az áramlatnak a célja az ember és a föld fejlődésének mély titkával függ össze. Aki kiismeri magát Rudolf Steiner művében, az tudja, hogy nemcsak az ember él át újabb és újabb inkarnációkat, hanem maga a Föld is. A Föld, ahogy ma ismerjük már három ilyen megtestesülésen ment keresztül. Az elsőt Rudolf Steiner "régi Szaturnusznak", a másodikat "régi Napnak", a harmadikat "régi Holdnak" nevezi a negyedik a "Föld". A mai megjelenési forma után még három további következik, a "Jupiter", a "Vénusz" és a "Vulkán".

A következő Föld-inkarnáció, a Jupiter állapot egészen más lesz, mint a mostani. Akkor már nem lesz anyag. A Jupiter alapját az éter képezi. Nos tehát úgy van, hogy a jelenlegi földi állapot lényege - éppúgy mint az embernél - a következő, a Jupiter állapotba megy majd át. Ehhez azonban a Földet át kell alakítani, meg kell változtatni. És ennek emberi kéz által kell történnie. Mindaz, amit az ember megnemesít, ahol a természetből igazi kultúrát csinál, az lesz a következő Föld inkarnáció csírája. Minden egyéb el fog pusztulni. Ez a megnemesítés a kainiták feladata.

Most szedjük össze azt, ami Christian Rosenkreutz inkarnációiról ismert. Ehrenfried Pfeiffer beszámolt nekem arról, hogy Rudolf Steiner azt mondta neki, hogy Josua volt Christian Rosenkreutz egyik inkarnációja. Josua volt az az individualitás, aki a zsidó népet átvezette a Jordánon és bevette Jerikót. (31)

Aztán itt van még Hieram Abiff inkarnációja. És végül van még egy megtestesülés, amelyben a Káin-áramlás Krisztussal kapcsolódik össze. Christian Rosenkreutz itt mint Lázár jelenik meg, aki meghal, és Krisztus feltámasztja. Olyan beavatáson megy át, ahol maga Krisztus a beavató. A feltámasztott Lázár Jánossal azonos, a tanítvánnyal, akiről a Biblia azt mondja "akit az Úr szeretett". Ő az egyetlen a tanítványok közül, aki a kereszt alatt állt. És ő a János evangéliumnak és a Jelenések könyvének megalkotója.

Friedrich Rittelmeyer aki az első főpapja volt a Christien-gemeinschaft-nak (keresztény közösségnek) egyszer elmondta, hogy ismeri Christian Rosenkreutz néhány inkarnációját. Valamennyi mártír inkarnáció volt. Ez a személyiség ezáltal az "imitatio Christi"-t Krisztus utánzását akarta a legnagyobb mértékben véghezvinni.

1230 körül ismerik fel Christian Rosenkreutzot - akkor még mint kis gyereket - a jövő nagy emberiség vezetőjeként. Erről az inkarnációról Rudolf Steiner fontos dolgokat közölt. Ezekből a közlésekből többek között az Ezoterikus Kereszténység című kötetben találunk néhányat. Ebben az inkarnációban a világ teljes bölcsességének tizenkét nagy képviselője gyűlik össze Christian Rosenkreutz köré, - aki ekkor mint mondtam még igen fiatal - hogy bölcsességük teljességét áraszák bele. Tehát megkapja ezt a beavatást, de hamarosan meghal, még huszadik életéve előtt.

Azután 1378-ban újra megszületik. A tizennegyedik század kezdetén hosszú utazásokat tesz és 1459-ben már ott tart, hogy megkaphatja "A rózsakeresztes testvér" beavatást. Ezt a beavatást a Christian Rosenkreutz égi esküvője című művében írja le. (32) Mint beavató nem kisebb személyiség, mint Manu jelenik meg! Ebből láthatjuk, hogy újra meg újra hogyan segíti az egyik emberiség-vezető a másikat.

A rózsakeresztes áramlatnak kezdetben mindig rejtve kellett maradnia. "Befelé" dolgoztak. Így tehát az alkímia véghezvitelében nem az eredmény volt a fontos, hanem sokkal inkább a cselekmény, és ennek a cselekménynek az átélése. Mi történik akkor, amikor egy szilárd anyagot elgőzöltetünk? És mi akkor, ha a gőz ismét lecsapódik? Ha valami feloldódik és azután az oldat kikristályosodik? Az alkímista lelke ezeket a folyamatokat belsejében végigkövette. A nagy kérdés így szólt: mi az ötödik elem, a quinta essentia, a négy elem, a föld, a víz, a levegő és a tűz mellett? Ez az étervilág volt, amelynek létezését az alkímisták már sejtették, de még nem találták meg.

Az alkímisták úgy érezték, hogy az anyagnak át kell alakulnia ebbe az "ötödik elembe", az éterbe. De mindez nem a nyilvánosság bevonásával történt. Abszolút törvény volt, hogy a rózsakeresztesnek rejtve kellett működni. Abban az esetben, ha ismertté vált, hogy valaki mint rózsakeresztes dolgozik, akkor az illetőnek még aznap el kellett hagynia a házát és más néven más városban, új életet kellett kezdenie. Ez a rendszabály többek között azért volt elengedhetetlenül fontos, mert csak így lehetett az inkvizíciót elkerülni, ami különben a rózsakeresztesek életét biztosan lehetetlenné tette volna.

Csak száz évvel Christian Rosenkreutz halála után lehetett nyilvánosságra hozni, hogy élt. Ez a szabály most is érvényben van a későbbi inkarnációira vonatkozóan. Mert azóta minden évszázadban van egy Christian Rosenkreutz inkarnáció. (33) Amikor Rudolf Steinert egyszer megkérdezték, hogy éppen most is itt van-e, igennel felelt. De amikor megkérdezték, hogy ki lennek az, azt felelte: ezt nem lehetséges megmondani.

Christian Rosenkreutz inkarnációja tehát a Föld Jupiter létbe való átalakításának feladatával függ össze. Mert mi történik egyáltalán, amikor az emberek ekével szántják fel a földet? Amikor "alkímista" elvek szerint preparátumokat készítenek, amelyek az étererőket a földbe beleviszik? Ilyenkor egy kis darabka föld lesz megnemesítve! Ehrenfried Pfeiffer, aki az elementáris lényekkel mintegy bajtársias kapcsolatban állt, beszámolt arról, hogy hogyan változnak meg, amikor az ember a földet megműveli. A munka, amit az ember a földön végez, segít nekik a fejlődésükben.

Kik a modern rózsakeresztesek? Azok az emberek, akik az anyag megnemesítésén fáradoznak. Rudolf Steiner egyszer azt mondta: a földnek emberkéz által kell remekművé válnia. Csak ez a remekmű lehet egy eljövendő fejlődés csírája; semmi egyéb nem vesz részt benne.

Már mondtam, hogy a modern rózsakereszteseket kereshetjük például a biodinamikus mezőgazdászok körében. Csak meg kell jobban néznünk, hogy hogyan dolgoznak a preparátumokkal: elássák őket a földben nyáron vagy esetleg éppen télen. Miután újra kiásták, egy magas fára kötözik, hogy a levegő és fényerőknek ki legyenek téve. Tehát mindenféle módon dolgoznak itt a négy elemmel, éppúgy, ahogy az alkímiában tették.

Mit jelent egy kertész számára aki valahol távol mindentől nap mint nap magányosan küszködik, hogy fenntartsa magát, amikor a komposzthalmot megrakja? Egy darab földet alakít át! És ennek örökkévalóság értéke van! Ha az ember benne áll a megismerési áramlatban, akkor elég gyakran előfordul, hogy az ilyen embereket lenézi és azt mondja: még ahhoz sem jut hozzá, hogy meditáljon... a komposzthalom megrakása azonban szintén meditáció - egy rózsakeresztes meditáció!

A rózsakeresztesek másik csoportját az antropozófus gyógyszerészek körében találjuk. Ők azok, akik a gyógyszereket készítik. Ha az ember például a gyártási eljárást a Wala-ban az egyik antropozófiai gyógyszerüzemben megfigyeli, itt is rátalál az alkímista folyamatokra. Itt például az anyagot a nappal és az éjszaka nagy ritmikus hatásának vetik alá, a reggeli napnak, az esti napnak, a téli napnak, a nyári napnak.

Rudolf Steinernek köszönhetjük a preparátumok és gyógyszerek elkészítésére vonatkozó utasításokat. De ő maga sem mezőgazdász sem gyógyszerész nem volt. Nem azt a feladatot kapta a sorstól, hogy ezt a munkát sajátkezűleg végezze el.

Én magam egy bizonyos pillanattól kezdve a következőt szoktam meg: ha egy páciensnek felírtam egy gyógyszert és közben a megfelelő üvegcsét a kezembe vettem, pl. Arnica D20-at, akkor arra gondoltam: itt van a kezemben egy darabka átalakított föld. Az árnikai anyagok teljesen eltűntek a folyadékból, de éteri struktúrájuk megmaradt. Ebben az üvegcsében már egy egészen picike Jupiter szubsztancia található, amelyre mély hódolattal kell tekintenünk. Ha mint orvos vagy mint páciens érezzük ezt a tiszteletet, akkor a gyógyszer jobban hat.

Ezt a tiszteletet barátomtól Herbert Hahntól tanultam, aki hosszú ideig élt Hollandiában. Hahn mély tisztelettel tudott meginni egy pohár vizet. Aztán így szólt: ez jó víz volt! Egyszer elmesélte, hogy Rudolf Steinerrel egy teraszon ült és kávéat rendelt. Amikor a kávéat szervírozták Steiner néhány kockacukrot tett bele és hosszú ideig figyelmesen nézett a kávécsészébe. Egy idő múlva aztán, már majdnem elviselhetetlenül hosszúnak tűnt, Hahn megkérdezte őt, hogy miért teszi ezt. Steiner azt válaszolta: "ha az emberek tudnák, hogy micsoda nagyszerű világfolyamat játszódik le akkor, amikor a cukor feloldódik a kávéban...". Hahn erre azt mondta: "Steiner nem a kávéat, hanem a világfolyamatot ízlelte!" Ilyen dolgokat csak Herbert Hahntól lehetett hallani. Volt egy felfogó szerve az ilyen dolgokra. Ezért vette észre, ha ilyesmi játszódott le Rudolf Steinernél.

Az antropozófus-orvos mozgalomban lehet találni olyan orvosokat, akik igazi rózsakeresztesek. Gyógyszer terminusban gondolkodnak. Ez azt jelenti, hogy ha látnak egy páciens, intuitíve tudják, árnikai! Vagy: aurum! A diagnózis náluk már a gyógyszert is tartalmazza. A legszebb példa Hilma Walter, Ita

Wegman egyik munkatársa volt erre. Mindig feljegyezte, amit Rudolf Steiner a beteg-megbeszéléseken mondott. Később erről egy könyvet is írt. (34)

Az volt a sorsom, hogy a háború után, amikor a téli éhezéstől és a "Zonnehuis"-ban végzett nehéz munkától kimerülten egy ideig Asconában időzhettem, hogy ott összeszedjem magam. Van ott az arleseimi Ita Wegman Klinikának egy melléképülete. Egy szobában feküdtem Albrecht Strohscheinnel, aki szintén ilyen állapotban volt. Egyik reggel kinéztem az ablakon - gyönyörű kilátásom volt a Lago Maggiore-ra - amikor láttam, hogy kinyílt egy ajtó és egy fekete köpenybe burkolt alak jött ki rajta. Először óvatosan körülnézett, majd eltűnt a város mögötti hegyek irányába. Ez Hilma Walter volt. Körútját tette, hogy gyógynövényeket gyűjtsön. Amikor két órával később visszajött, úgy körülbelül fél nyolc felé, elkészítette a gyógyszereket, amelyeket még aznap délután be akart adni a pácienseinek.

Egyszer félig tréfásan, félig komolyan azt mondtam neki: "Hilma, kezelhetsz, de nem szeretnék tizenhétnél több gyógyszert kapni egy nap!" Ez természetesen egy szemtelen megjegyzés volt. De ő aztán mégis csalt egy kicsit és négy vagy ötféle dolgot tett egyetlen injekcióba.

Hilma Walter mélyen ismerte az ember felépítését. Szellemi szemeivel látta a komplex életfolyamatokat és tudta, hogy a folyamatokhoz milyen gyógyszerek tartoznak.

A művészetek is a rózsakeresztes áramlathoz tartoznak. A szobrász, aki egy darab kőből egy szobrot alkot, az anyagot magasabb síkra emeli. A festő, aki a színeket egymás mellé varázsolja a vásznon, a fizikai és éteri világ mezsgyéjén dolgozik. A kivitelező művészeknek, vagyis azoknak, akik tevékenyen alkotnak, mély anyagismerettel kell rendelkezniük. Egy szobrászművész nem dolgozhat márvánnyal, anélkül, hogy annak fizikai titkát ki ne kutatná. És a fa szerkezetét is ismernie kell, ha azzal dolgozik.

Ebben az összefüggésben még fontos rámutatni arra, hogy Rudolf Steiner, habár ő a "megismerési áramlatban" állt benne, az általa képviselt iskolázási utat, ahogyan azt "A magasabb világok megismerése" c. Könyvében leírja, "rózsakeresztes útként" határozza meg. (35) Miért tette ezt? Mert Christian Rosenkreutz megnyitotta a szemeket a fizikai világ valósága számára. A Teozófiai Társaságban, amely a keleti bölcsesség felé orientálódott, nem volt érzék eziránt. Ott éppen elkíváncoztak a fizikai világból. Nem a saját észlelések álltak a középpontban, hanem a mesterek híradásai, amelyeket medialis úton közvetítettek számukra. Rudolf Steiner azt mondta, hogy vegyél egy magot és szemléld! Vegyél egy ceruzát, nézd meg, hogyan készült! Steiner tehát a fizikai valósággal kezdi. Ez keserű terápia volt az akkori teozófiai közönség számára. És hogy világossá tegye, hogy nem a keleti tradíciók szerinti irányvonalat, hanem a nyugatit képviseli, Christian Rosenkreutzra hivatkozott, mint az antropozófiai iskolázási út inspirátorára. Rudolf Steiner meg akarta lepni az akkori teozófusokat a "Hogyan ismerhetjük meg a magasabb világokat" című könyvének tárgyilagos nyelvével.

Nos, mi értelme van annak, hogy tudjuk milyen szellemi áramlathoz tartozunk? Ha az ember ezt felismeri, akkor tovább tekinthet nemcsak a legközelebbi feladatokra és célokra, hanem akkor már tudja, hogy a munkáját nagyobb összefüggésekben kell látnia. Ha az ember nem látja tevékenységében a nagyobb összefüggéseket, akkor hosszú távon nem jut elég messzire.

Tisztában kell lennünk azonban azzal is, hogy a többi áramlattal is dolgunk van. Az ember sohasem kizárólag rózsakeresztes. Az ember hármasság tagozódású lény: gondolkodik, érez és cselekszik. Így van ez a három áramlattal is. A rózsakereszteseknek is van kapcsolatuk Rudolf Steinerrel. Mert amit tud, azt csakis Rudolf Steiner által tudja - stúdium (az antropozófiai stúdium) nélkül a mai világban nem lehetünk tudatosan rózsakeresztesek. Mindenesetre igaz az is, hogy a jelenlegi inkarnációjában mindenkinek egy bizonyos feladatot kell teljesítenie. És ha nem találja meg ezt a feladatot, akkor szerencsétlen lesz.

Pszichiáterként sok ilyen emberrel volt dolgom. Sok embernek volt az az érzése, amikor idősebb lett: tulajdonképpen ezt vagy azt kellett volna tennem, de nem tettem meg. Miért nem? Mert azt gondolták, hogy lehetetlen. Mert életükben nem voltak elég bátrak ahhoz, hogy egy rizikót vállaljanak. Sokszor aztán az ilyen emberek azt gondolják, hogy most már túl késő! De ez egy súlyos gondolkodási hiba. Sohasem késő! Vannak akik későn fejlődnek és csak hetven éves korukban fedezik fel, hogy mi a feladatuk ebben az életben. Akkor aztán hirtelen mindenféle történik és olyan dolgokra képesek, amit már senki sem várt volna el tőlük.

Az ötödik nap

A rózsakeresztesek mai feladatai

Tegnap vázoltam a rózsakeresztes áramlatot. Fontos volt, hogy először néhány, Christian Rosenkreutzról ismert tényről közöljek. Ezért a következő kérdéseket tárgyaltam: mikor inkarnálódott és mit tett ezekben az inkarnációkban? Ma mélyebben szeretnék belehatolni ennek az áramlatnak a lényegébe.

A rózsakeresztesek az első vonalban harcolnak a jó és a rossz között zajló csatában. Bizonyos területeken ők az éllovasok. A középkorban még titokban működtek. Ma a rózsakeresztes teljesen a nyilvánosság előtt áll. Mire van szüksége, hogy gyümölcsözően tudjon dolgozni?

Szeretnék néhány dolgot megemlíteni, amely a rózsakeresztes munka fejlődése szempontjából különösen fontos.

Egyik fontos pontként említem meg: a fejlődés ütemére való figyelmet. Minden fejlődés lassan megy végbe. Az arimani erők mindent fel akarnak gyorsítani. Látjuk, hogy ez manapság mindenütt megtörténik: minden a rövidlejárátú tervek és gyors eredmények felé hajlik. Ariman szervezi ezt így, mert szeretné megakadályozni, hogy az emberi én teljes tudatossággal érje el az új szellemi képességeket.

Ariman én-nélküli embereket akar, akiknek már nincs belső érintkezésük a dolgokkal és akik automatikaként cselekszenek. Ariman mechanikusan működő társadalmat szeretne.

Ez volt például a bolsevizmus lényege. Egy Lenin által kitalált modellt erőszakosan vezettek be. A lenini társadalmat nem kifejlesztették, hanem tervszerűen keresztülvitték. Hogy a bolsevizmus magját megértsük, meg kell tanulnunk belátni, hogy itt egy olyan társadalmi formáról van szó, amely tiszta formájában csak egy távoli jövőben valósulhat meg, egy olyan időben, amit a szellemtudomány a "hatodik kultúrperiódusnak" nevez. Ez alatt az úgynevezett "szellemén kultúrát" értjük, amelyben az emberek teljesen más módon fognak egymással bánni. Ariman az ilyen jövőbeli viszonyokat időben előre akarja hozni, amikor az ember még nem érett erre. Azt akarja elérni, hogy az emberi lélek ne tudjon lélegezni, hogy szinte megfulladjon. Csak meg kell néznünk azokat a borzalmakat, amiket Lenin és követői elkövettek! Ariman számára egy emberélet semmit sem jelent.

Minden fejlődéshez időre van szükség. Szeretném, ha a következő mondat csupa nyomtatott nagy betűvel állna: nincs még itt az aratás ideje! Most a magot kell elvetni, amely egy későbbi időpontban hozza meg a gyümölcsét.

Aki nem tud ebbe belenyugodni, az mondjon le arról, hogy azt az utat járja, amit egy rózsakeresztesnek kell járnia. Különbözően egyik csalódás a másik után fogja érni. A rózsakeresztesnek meg kell tanulnia, hogy kérdésekkel éljen és várjon, amikor a pillanat itt van, és a szellemi világból felcsendülhet a válasz, ha ez talán húsz, harminc, negyven évig tart is. Csak ezzel a tartással lehet Arimant legyűrni. Nem a külső sikerről van szó, hanem az elviselésről. A tudati lélek kora, amelyben most élünk, még 3500-on túl tart. Még van előttünk vagy 1500 év! Ebben az időszakban a tudati lélek igazi kultúrájának kell megszűlnie. Azoknak, akik ezt a folyamatot meg akarják gyorsítani és már most akarnak konkrét eredményeket látni, akik folyton azt mondják: ami itt meg ott történik, azt nem lehet tudati lélek kultúrájának nevezni! - azt felelem: hát persze hogy nem, de hogyan lehetne valami mást elvárni?

Ennek a tartásnak semmi köze sincs a sötétben látáshoz. Sokkal inkább a szellem realitásába vetett mély bizalomban gyökerezik. Abban bízni, hogy a szerény kis csírák, amiket ma elültetünk valamikor majd gyümölcsöt hoznak - ez az, amit a rózsakeresztesnek meg kell tanulnia.

Ehrenfried Pfeiffer barátom ezen a téren mester volt. Ha az ember elgondolja, hogy a laboratóriumi munkáját a semmiből építette fel! Ha az ember elgondolja, hogy Rudolf Steiner halála után - mikor a tanulmányait még nem is fejezte be és az Antropozófiai Társaság tagjai számára zöldfülű volt - magabiztosan folytatta munkáját, amit Rudolf Steinerrel együtt kezdett el! Kísérletei egy dobozzal az ágy alatt kezdődtek. Aztán a rendelkezésére bocsátottak egy szobát az antropozófiai intézményben. És végül kapott egy nagy kerek termet az "üvegházban", ahol íróasztalát, könyveit és kutatási eszközeit elhelyezte.

Életének nagy csalódása volt, hogy az Antropozófiai Társaság tagjai közül valaki mindig megtámadta. Ezek azt mondták: mit csinál egyáltalán ez a Pfeiffer? El tud már valami eredményt könyvelni? - De Pfeiffer nem hagyta, hogy kihozzák a nyugalmából. Magabiztosan dolgozott, de amikor a harmincas években már nem bírta tovább Dornachban, az Antropozófiai Társaságon belül fennálló nehézségek miatt, átköltözött az Egyesült Államokba. Spring Valleyben, nem messze New Yorktól, azonnal berendezett magának egy laboratóriumot, hogy tovább dolgozhasson.

Amikor aztán a háború után visszajött Dornachba és be akart menni az üvegházban lévő laboratóriumába, először belépési engedélyért kellett folyamodnia. És amikor azt mondta, hogy szeretne ott tovább dolgozni, azt felelték, hogy sajnos nincs számára hely de talán lehetne a svájci biodinamikus parasztnak tanácsadója. Erre Pfeiffer: köszönöm szépen - az már régen vagyok!

De tovább dolgozott. Ez az esemény mindenesetre megtámadta az egészségét. Utolsó alkalommal az ötvenes évek elején New Yorkban találkoztam Pfeifferrel. Akkor hosszú órákat beszélünk egymással. Nagyon letört volt a saját állapota miatt és attól a tényről, hogy nem jutott előbbre a munkájával. De e bizonyos bátortalanság ellenére is tovább csinálta. Néhány évvel később tüdőbetegségben halt meg.

Ehrenfried Pfeiffer példakép mindazok számára, akik kutatásaikat egy laboratóriumban folytatják. Pfeiffer egyszer a következőket közölte velem:

Még Rudolf Steiner életében elkezdte kutatásait az u.n. "kristályosodási" módszerről. (36) Eleinte kedvezően ment minden. Több különféle szubsztanciából választották ki a rézkloridot valamint olyan növényi anyagokat, amelyek a rézkloriddal jól keveredtek. Amikor ez első kristályosodások végbementek, Rudolf Steiner különösen boldog volt. Úgy vélte, hogy ezek a kristályosodások jól használhatók lesznek a "szemlélődő ítélőképesség" kifejlesztésében, abban az ítélőképességben tehát, amely a jelenségek szemléletekor jön létre. Arról van szó, hogy megtanuljuk észrevenni a lényegeset, amely az ilyen kristályosodásban kifejezésre jut. Ehhez a szemlélőnek az észlelő ítélőképesség alapján, érzékfeletti imaginációkat kell kifejlesztenie. Ez hosszú út, és eléréséhez kitartásra van szükség.

Míg Pfeiffer ezzel volt elfoglalva, munkáját állandóan kritizálták. Szívesen felhasználták volna, hogy tegyenek vele valamit. Diagnosztikai módszerré akarták továbbfejleszteni. Emlékszem Pfeiffer egyszer azt mondta, hogy egy magas szellemi lény kötötte össze magát ezzel a kristályosodási kutatással. Ez a lény ki akarta próbálni, hogy az emberek elég érettek-e ehhez a fejlődéshez és a munkamódszer véghezviteléhez érzékfeletti imaginációk alapján. És Pfeiffer utalt arra, hogy ez a lény abban a pillanatban visszahúzódott, amikor a módszert pusztán diagnosztikai célokra használták fel.

A gyakorlati felhasználás túl gyorsan következett be. Még túl kevés ember volt, aki igazán kifejlesztette volna a "szemlélődő ítélőképesség"-et. Ezzel nem szeretném azt mondani, hogy hagyjuk abba a kristályosodási módszert. Arról van szó, hogy néha kerülőutakat kell tenni, hogy a tulajdonképpeni célt elérjük. Mégis nagyon fontos belátnunk, hogy egyszerűen idő kell a dolgokhoz!

A szabad imaginációk legnagyobb ellensége a rögzült imaginációk. Ezek a rögzült imaginációk már az egyiptomi korszakban keletkeztek. Ha megnéznék valamilyen görög Apolló szobrot, akkor ez mindig egyedül álló valami. Minden Apolló szobor más és más. Egy ilyen szobor a régi Görögországban mindig újra meg újra keletkezett a művész imaginációjából. Az egyiptomi időkben az imaginációk rögzültek. Voltak szabályok, amelyeknek az istenábrázolások alá voltak vetve. A fejnek jobbra, vagy talán balra kellett fordulnia; bizonyos kellékek is tartoztak hozzájuk és így tovább. Ezeket a szobrokat aztán százzszámra terjesztették az egész birodalomban, úgy, hogy mindenütt belebotlott az ember. Galvanizáló hatással voltak az étertestekre.

A mi modern korunkban is sokszorosan találkozunk ilyen rögzült imaginációkkal. Gondoljunk csak a horogkeresztre, vagy a Lenin és Sztálin-szobrokra, amelyek még nemrégiben minden kis faluban álltak a Szovjetunióban. Az emberek kreatív képessége így korrumpálódik. Az étertest megmerevedik és ez Ariman egyik trükkje.

A régi Egyiptomban készítették elő a materializmust, nemcsak a múmiakultusz, hanem legfőképpen az imaginációk rögzülése útján.

Meg kell tanulnunk, hogy az ősképek után kutassunk. Az elmondottak fényében ez azt jelenti, hogy meg kell tanulnunk "metamorfozálva" gondolkodni. Ez egy olyan képesség, amelyet a rózsakeresztesnek ki kell fejlesztenie.

Egy olyan intézmény, mint a Louis Bolk Institut (37) Driebergenben, ahol a természetkutatást goetheanisztikus alapokon végzik, ebben a nagy szellemi harcban az első vonalban küzdenek. Elengedhetetlenül szükséges tudniuk, hogy egy nagy emberi kör hordozza őket, akik igazán megértik, hogy ez a munka miért olyan fontos.

A hatodik nap

Manu szellemi áramlata

Ma a középső áramlatról fogunk beszélni, arról amely a Rudolf Steiner és Christian Rosenkreutz által képviselt áramlatok között foglal helyet. Ez az áramlat okozta számomra a legtöbb fejtörést. Amikor képből megjelent egyszer szemem előtt az első két áramlat, tudtam, hogy kell még léteznie egy harmadiknak is, egy olyan áramlatnak, amely a középen áll és összefügg az emberi lélek megmentésével. De nem tudtam, hogy melyik nagy emberiségvezető kötötte össze magát vele.

Rudolf Steiner két kijelentése volt iránymutató számomra. Az egyik visszanyúl Walter Johannes Steinhez. (38) Amikor Stein készült, hogy az első szabad Waldorf iskola tizenegyedik osztályában először egy Parsifal-epochát tartson, azt mondta egyszer Rudolf Steinernek: minél régebben foglalkozom Parsifal-lal, annál világosabb lesz számomra, hogy milyen fontos individualitás. Rudolf Steiner ezt megerősítette. Stein tovább kérdezett: "Éppen olyan jelentős mint Zaratusztra vagy Skithianos?" - "Oh nem", felelte Rudolf Steiner, "sokkal magasabban áll!" - Steint ez nagy kérdés elé állította. Számomra viszont utalás volt arra, hogy nyilvánvalóan létezik egy szellemi áramlat, amely még nagyobb korszakokon keresztül hatott, mint például Zaratustráé.

Egy második utalást Rudolf Steiner 1904. November 11-én Berlinben tartott előadásában találtam, amelynek címe Mani és a Manicheizmus. Mindjárt az előadás elején azt mondja Rudolf Steiner: "a rózsakeresztes áramlásnál még fontosabb szellemi áramlat volt a manicheizmus." (39) Tehát újra itt volt egy szellemi áramlat, amely nyilvánvalóan még átfogóbb, mint az általunk ismertek. Aztán megkérdeztem magamtól: hol van az összefüggés Parsifal és a manicheizmus között?

Végül rábukkantam Manu személyiségére. És amikor utánajártam annak, amit Rudolf Steiner Manuról mondott, világos lett számomra, hogy itt a legjelentősebb emberiség vezetőről van szó.

Manu a lemuriai idő közepétől kísérte az emberiséget és minden fejlődési lépést végigjárt, amit azóta az emberiség átélt. Mindig az ő feladata volt, hogy az emberiséget segítse a jó és gonosz közötti borotvaélen történő vándorlásában. Ő alapította az atlantiszi napmisztériumot. Hermes és Zaratusztra két tanítványa volt, akiket ő készített elő arra, hogy az Atlantisz utáni időkben vezető szerepük legyen. Ez összhangban van Rudolf Steiner kijelentésével arról az individualitásról, aki szellemi fejlődésében magasabban áll, mint Zaratusztra.

Manut azokban a régi időkben "az isteni Manu"-nak nevezték. Az emberek én-tevékenysége akkoriban még nem volt olyan erősen kifejlődve, így az istenek közvetlen behatása még lehetséges, sőt szükséges volt. Bár Manu maga ember volt, de közvetítőként fel tudott lépni az emberek és az istenek között. Rajta keresztül hatottak az isteni hierarchiák.

Tudjuk, hogy Manu az atlantiszi kor végén egy ember csoportot gyűjtött maga köré, akik már az individuális, önálló gondolkodás első kezdeményeit mutatták. Ezekkel az emberekkel kelet felé vonult. Ennek a csoportnak a magját a Tarim-medence területére vezette, amely akkor még egy nagy beltenger volt. Itt várta meg amíg eljött az ideje annak, hogy az első atlantisz utáni korszak, az ősi-indiai, elkezdődhetett. Ő volt az, aki ennek az indiai kultúrának az ősi-tanítóit, a hét Rishit beavatta. Ugyanezt tette Zaratustrával, a második atlantisz utáni kor az ó-perzsa kultúra inspirátorával és Hermes-szel, az egyiptomi kultúra megalapítójával.

Már említettem Rudolf Steiner kijelentését, miszerint az "istenti Manu" egykor "emberi Manuvá" lesz. Akkor már nem a régi módon fogják a hierarchiák vezetni, hanem saját erejéből fog megismeréshez jutni. Én személy szerint azon a véleményen vagyok - de ezzel kapcsolatban nincs semmiféle hivatkozási pontom Rudolf Steiner művében -, hogy Manu feladata mint "istenti Manué" az egyiptomi kultúrában befejeződött. Aztán, úgy gondolom, egy új inkarnáció-ciklus kezdődik számára, - amelyben előkészül feladatára mint "emberi Manu". Bizonyos értelemben megint teljesen előlről kell kezdenie.

Egyik korai megtestesülése ebben az új sorozatban a Nain-i Ifjú, aki meghal és Krisztus felébreszti. Ő az első ember, aki krisztusi beavatást kap, amit maga Krisztus hajt végre, mint beavató. A második ember, aki ilyen beavatáshoz jut, Lázár, aki János apostollal azonos. Valószínűleg sajnós senki sem tette fel Rudolf Steinernek a kérdést, hogy mi lett a Nain-i Ifjúból és nincs is további utalás erre vonatkozólag. De tekintettel a tényre, hogy ő az első, aki krisztusi beavatást kapott, abból indulhatunk ki, hogy mélyen összekötötte magát a Krisztus lénnel.

Egy későbbi inkarnációja Mani vagy Manes, aki Krisztus után a harmadik évszázadban megkísérelte a dekadenciába került akkori perzsa Zarahustra-vallást átkrisztusítani. Ő volt a manicheizmus megalapítója.

Mani Krisztus után 215-ben szegény szülők gyermekeként jött a világra a mai Irán területén, ami akkor Perzsia volt. Anyja terhessége alatt apja álmok révén azt a feladatot kapta, hogy elhagyja a családját. Ezek után a Tigris és Eufrátesz torkolatához megy, hogy ott egy bizonyos szektához csatlakozzék. Amikor Mani megszületik, ismét az "özvegy fia" lesz. Az anyja olyan szegény, hogy nem tudja magánál felnevelni, és Manit, akkori szokás szerint, hétéves korában eladják. Így lesz rabszolga egy gazdag özvegnél. Ez az asszon hamar felismeri a fiú képességeit, akit akkor még Corbiciusnak hívtak. Végül örökbe fogadja őt. Amikor tizenkét éves lesz, meghal az özvegy és nemcsak a földi vagyonát öröklí, hanem "Skithianos

négy könyvét” is, amelyek az asszony tulajdonában voltak. Kiderül, hogy ez a Skíthianos, akiről tudjuk, hogy a második évszázad elején mint kereskedő utazott Skíthia és Egyiptom között, ezt az asszonyt tanítványának tekintette. Utazásai során az özvegy házában szállt meg.

Mani elkezd tanulmányozni ezeket a könyveket és már hamarosan létrejön első találkozása angyalával, akit “El Tawan”-nak nevez. Ez szó szerinti fordításban “társat” jelent. Ettől a pillanattól fogva ez az angyal állandóan a közelében van. Amikor Mani tizenhét éves lesz, egy csoport tanítványt gyűjt maga köré. Most ő maga adja magának a Mani nevet. Néhány évvel később elhatározza, hogy egy évre teljes sötétségbe és magányba vonul. Felfedezett egy barlangot egy kúttal és azt mondja tanítványainak: most egy évig nem fogtok látni.

Az abszolút sötétségben van első Krisztus élménye, mint Pálnak Damaszkuszban. Erre egy tant dolgoz ki, amely a Szaturnusztól a Vulkanig minden stádiumot magában foglal. Ennek a tannak a jellemzője, hogy átfogó fejlődési képeit mindig a világosság és sötétség kettősségébe állítja. Mani végül is perzsa volt, aki a zaratustrizmus késői virágkorában élt. Zaratustránál minden a jó (Ahura Mazda) és a gonosz (Ariman) feszültségterének jegyében áll. Ez a tan és a hozzátartozó kultikus praktikák azonban már dekadensek lettek. Így például a papok most már nem papoknak, hanem “mágusok”-nak nevezték magukat.

Ezzel kezdődik a tulajdonképpeni manicheizmus. Mani egészen rövid időn belül hatalmas sereg követőre talál. Iskolát alapít, írásműveket alkot és tanaival egész Perzsián és Indián keresztül vonul. Ha egyik pillanatban egy királyi udvarban tartózkodik, akkor másnap a mágusok machinációi következtében elüldözik. Vándorlásai során a Tarim-medencét is érinti. Mindenüvé ahová elkerül, közösségeket alapít. A Himalája mögött Krisztus után 1200-ig létezett még egy manicheista birodalom! Ismeretes, hogy a hetedik és nyolcadik évszázadban a Selyemút mentén mindenféle kultúra, buddhista, iszlám és manicheista békés együttélésben léteztek.

Mani végül 276-ban meghal. Ebben az időben a perzsa király udvarában tartózkodik, ahol a mágusok felségárulással vádolják: azt mondják, hogy elárulta a perzsa vallást. Halálra ítélik és borzalmas kegyetlenséggel végzik ki. De a manicheizmus a következő évszázadokban egyre jobban elterjed, Gibraltártól a Kínai Birodalomba mélyen belenyúló területen.

A római egyház ezt a mozgalmat mindig tűzzel vassal próbálta irtani. Még röviddel ezelőtt is egész tudásunk a manicheizmusról Ágoston egyházatyja írásain alapult. Ágoston manicheus novícius volt, de ő ennek a vallásnak csak a külső aspektusait ismerte. A magasabb fokokat nem érte el. Aztán elfordult a manicheizmustól és kifejezetten ellensége lett ennek a tannak. (40)

A húszadik század harmincas éveiben fedeztek fel egy kopt kolostorban régi manicheista írásokat. A Himalája túloldalán is találtak könyveket, ezeket azonban tájszólásban írták, amit csak néhány szakember tudott megfejteni. Ezért tartott harminc évig, amíg ezeknek a könyveknek a tartalma általánosan hozzáférhetővé vált. Egon Roll “Mani, a világosság küldötte” c. Könyvében a legújabb ismeretek alapján, amelyek egyébként messzemenően egybecsengenek Rudolf Steiner ábrázolásaiival, képet rajzol Maniról és tanairól. (41)

Ha az ember megkérdezi magától, hogy mi a lényege a manicheizmusnak, akkor azt két mondatban össze lehet foglalni. Az első így hangzik: minden fény árnyékot teremt. Vagy másképpen kifejezve: ha valami jót cselekszünk, ugyanakkor árnyéka is keletkezik ennek a jónak. Ha például egy embercsoport megtalálja a számára ideális együttműködési formát, akkor azt tapasztalja, hogy ez a forma egy következő fejlődési fázisban hirtelen akadállyá válik. Egy ilyen forma hatalmas gátló tényezője lehet azoknak az újításoknak, amelyek ebben a pillanatban lényegesek. Mindig is összeütközésbe fogunk kerülni az árnyékkal, amit magunk teremtettünk, amikor valami jót tettünk. Ezt az árnyékot nem hagyhatjuk figyelmen kívül. Ellenkezőleg, magunkkal kell vinnünk fejlődésünkbe.

A manicheizmus másik alap gondolata: a jó árnyékának szelídséggel kell találkozni. Nem haraggal és erőszakkal, hanem szelídséggel! A jó kifejlésztése a gonosszal szemben - erről van szó a manicheista úton. Szeretet és jóság (szelídség) azok az erők, amelyek megmentik az emberi lelket.

Ha az ember a fejlődésében egy lépést tesz előre, akkor annak a következménye, hogy azoknak az embereknek a helyzete, akik “visszamaradnak” még sötétebb lesz. A manicheusok útját az jellemzi, hogy életük egy bizonyos szakaszában egészen a saját fejlődésüknek szentelik magukat, hogy azután visszatérjenek a legszegényebbekhez és azokkal menjenek tovább. Ez a manicheus alapelv sarkköve minden szociális munkának.

Minden előrelépés sötétséget teremt. Ezért szükséges mindig újra és újra a sötétséghez visszatérni, nem gyűlölettel és haraggal, hanem szelíden és szeretettel. E két szó, szelídség és szeretet döntő jelentőségű a Manu áramlatban és a manicheizmus ennek az áramlatnak egyik megjelenési formája. Mert Manu missziója az emberi lélek megmentése. Már korábban is mondtam, hogy az ember szelleme érinthetetlen és az ellenhatalmak ezért az emberi lélekre vetették ki hálójukat. Az emberi lélek a küzdőtér a jó és gonosz hatalmak közötti csatában. Megkísérlik az emberi lelket elsötétíteni, sőt meg is semmisíteni, úgy, hogy az emberi Én ne tudjon általa tapasztalatokhoz jutni.

Ha most az antropozófiai mozgalmat nézzük, akkor sajnos azt kell mondanunk, hogy a szelídség és szeretet nem mindig van túlsúlyban. Vannak azonban sokan az antropozófiai mozgalmában, akik Manu útját akarják járni. Természetesen nem szabad azt a hibát elkövetni, hogy azt gondoljuk, hogy amit akko-

riban Mani a perzsa kultúrában kifejlesztett, az a jelenben ugyanolyan jelentős, mint akkor volt. Az alapvonásokról van szó, és azok változatlanok maradtak.

A gyógypedagógiában találkozunk Manu hatásával. Ha belegondolunk abba, hogy húsz-harminc év körüli emberek, életük értékes részét - sokszor talán tíz évet is - csak arra áldoznak, hogy néhány visszamaradt gyerekekkel foglalkoznak! Ezek az emberek az élet sok kellemes oldaláról mondanak le és éjt nappal lá téve próbálnak meg egy gyógypedagógiai gyereket egy kis lépéssel továbbvinni! Ez az áldozatkészség... Még ha sok józan ember azt mondja is, hagyjátok már abba, semmit sem értek el - mégis továbbfolytatják!

Annak idején, amikor az antropozófiát megismertem, meg voltam győződve arról, hogy tudományos pályára megyek. Már minden elő volt készítve. Amikor a tanulmányaimat befejeztem, már a zsebemben volt egy amsterdami rákkutatató intézet ígérete. A legjobb úton voltam tehát a kutatómunka felé. De amikor megismertem a gyógypedagógiát, tudtam, hogy ez lesz az utam. Mindenesetre eléggé különös módon: intézményeket alapítottam és mint orvos dolgoztam a gyógypedagógiában. De soha nem éltem és dolgoztam együtt hét évnél tovább egy csoport gyógypedagógiai gyerekekkel. De segítséget nyújtottam abban, hogy megismeréshez jussanak. És ebből látszik, hogy a különböző áramlatok hogyan nyúlnak egymásba.

A lélek veszélyben forog és Manu feladata, hogy megmentse a lelket. Ezt akkor is láthatjuk, ha nyomon követjük egy további tevékenységét itt a földön.

Nem sokkal halála után Manu nyilvánvalóan megint a földön van. Azok, akik ismerik Rudolf Steiner művét, tudják, hogy Krisztus után a negyedik században egyfajta "szellemi zsinat" jött létre, amelyen néhány nagy emberiség-vezető: Mani, Zaratustra, Skithianos és még egy személyiség, akit Buddha erősen inspirált, vett részt. Erről az összejövételről Steiner azt mondja, hogy az emberiség fejlődésében ez volt a "legnagyobb szellemi összejövétel". Egy olyan zsinat, ahol csak négy individualitás vesz részt! Megbeszéli a jó hatalmak stratégiáját, amelyet a földfejlődés végéig a gonosz elleni harcban folytatnak. (42)

A következő jelentős inkarnációja Parsifal. Ő volt az első ember, aki teljes tudati-lélek fejlődésen ment át. Ezt akkor lehet tisztán felismerni, ha az ember megfigyeli a különbséget Mani és Parsifal között. Mint Mani elképzelhetetlenül magas bölcsességet fejlesztett ki ez az individualitás, Parsifalként mint a "tisztá balga" jelenik meg. Parsifal tudás nélkül születik. Mindent előlről kell kezdenie és a saját kárán lesz bölcs. Ez a tudati lélek fontos ismérve. Ismerjük ezt a saját életünkből: semmi sincs előre adva - mindannyiunknak az élet realitásainak nullpontján kell keresztülhaladnunk. A saját kárunkon leszünk bölcsök - mindannyian Parsifalok vagyunk. Balgák vagyunk, nem ismerjük elmúlt megtestesüléseinket, az életcélunkat, nem is tudjuk, hogy mit kell itt tulajdonképpen csinálnunk, nem tudjuk, hogy tegyük. Azt sem tudjuk, hogy kik vagyunk, csak egyhelyben topogunk és valahogyan cselekszünk.

Lassanként érti meg Parsifal a történet folyamán, hogy mi a feladata. Éppen Parsifalon lehet látni, hogy Rudolf Steinernek mennyire igaza volt, amikor azt mondta, hogy fontos tudni, milyen szellemi áramlatban áll az ember. Életének második szakaszában tudta csak Parsifal a feladatát igazán tudatosan véghez vinni. Mert ez az egyetlen módja annak, ahogy az ember feladatát teljesítheti - a megismerésből kiindulva tudja meg, hogy mi a feladata. De a tudati embernek először keresnie kell. A legkülönösebb dolgoknak kell történniük, a legeszeveszettebb tévutakat kell bejárni. De aki kitart, az egy szép napon azt mondhatja magának: rózsakeresztes vagyok, a Manu-áramlás egy képviselője, vagy Rudolf Steiner missziójának részese.

És még egyszer ismétlem: természetesen minden emberben megtalálható mindhárom jelleg, de arról van szó, hogy felfedezzük, hol van a súlypont.

Azok az emberek, akik Manu áramlatához tartoznak, mély szükségét érzik annak, hogy segítsenek azoknak, akik szerencsétlenek, vagy nehézségeik vannak. A saját karmájuk egy darabját akarják és tudják szeretetből másoknak felajánlani. Ezt határozottan lehet látni a gyógypedagógiában. Már elmondtam, hogy ha az ember körülnéz, hogy fiatal emberek hogyan áldoznak fel jó néhány évet az életükből azért, hogy arra rászoruló gyerekekkel éljenek, akkor tudjuk, hogy milyen Manu lénye.

Nagy tisztelettel viseltem azok iránt, akik ilyesmit magukra vesznek. Sokszor "együgyű lelkeknek" nevezik őket, ami azt jelenti, hogy úgy tekintenek rájuk, mint akik nem képesek antropozófiával intellektuálisan foglalkozni. Gyakran kellett nekem megvédenem ezeket az embereket, akik a gyógypedagógiai munka igazi hordozói az úgynevezett antropozófusokkal szemben, akiknek minden olyan szépen a fejükben van.

Előfordulhatott éppenséggel, hogy egy gyógypedagógiai intézmény munkatársa nem tudott intellektuális jelentést írni egy gyógypedagógiai gyerek fejlődéséről. Így aztán az ilyen alkalmatlannak számított erre a munkára! Ilyenkor azt mondtam: "szeretném ha az úgynevezett antropozófusokban volna legalább annyi szeretet, mint amennyit ezek az úgynevezett naiv lelkületűek hordoznak magukban." Az embereknek, akik a megismerési áramlatban állnak sokszor az arrogancia lesz a vesztük. Nem látják, hogy mi történik valójában.

Manu áramlatát gyakran megtalálhatjuk még a pszichoterápiai munkában és az organizáció fejlesztésében. Mint ismeretes, én alapítottam az NPI-t egy vállalati tanácsadó irodát, amelynek alkalmazottai üzemeket és vállalatokat látogatnak, hogy enyhítsenek a nehézségeken. Miről is van szó az ilyen vállalati tanácsadásnál, amit be akartam vezetni? Megpróbáltunk segíteni a vállalatoknak abban, hogy olyan struktúrákat fejlesszenek ki, amelyekben az alkalmazottak lelke nem őrlődik fel. Csoportos munka és

egyéni beszélgetések segítségével a dolgozók újra bátorítást kapnak, hogy tovább csinálják, ha a vállalatnál adott esetben talán reménytelennek tűnik a helyzet.

Az antropológiai mozgalom ebből sajnos nagyon keveset értett meg. A legnagyobb ellenállás, amellyel az NPI szemben találta magát, az antropológiai mozgalomból jött! Mert az NPI munkáját tönkretette a jelszó "csoporthoz nem felel meg az ének, csak az érzőlélekhez szól". Holott éppen a tudati lélek profitál végtelenül sokat a csoportmunkából! A tudati lélek éppen ebben a gyakran valóban fáradtságos együttműködésben másokkal együtt fejlődik!

A hetedik nap

Manu feladata a jövőben

A mai és a legutóbbi ülés között egy hétvége a távolság, amikor kipihenhettem magam. Az utolsó alkalommal meg kellett szakítanom a Manu-áramlathoz tartozó hivatások felsorolását. Ezt szeretném most még egyszer összefoglalni.

Itt elsősorban a gyógypedagógiával van dolgunk. De más ápolói hivatásokkal is, például kórházi ápolókkal. Ebben az áramlatban mindig új hivatások keletkeznek, például a "buddy-k" az aids-segítők és azok az emberek, akik a haldoklók kísérésének szentelik magukat. Aztán vannak pszichoterapeuták, művészeti terapeuták, fizioterapeuták és mások. Mindezek az emberek egy ideig olyan társaikkal foglalkoznak, akik bajban vannak. Fontos csoportot alkotnak a világ összes édesanyái, akik életükből sok évet ajánldékoznak gyermekeiknek.

Ha azonban csak bizonyos foglalkozásokra korlátozódunk, akkor beszűkítjük horizontunkat. Mert ha megpróbáljuk elképzelni, hogy Manu mozgalma milyen lesz a jövő évszázadban, akkor egy sokkal gazdagabb panoráma tárul elénk. Úgy gondolom, hogy egy olyan individualitás fog létrejönni, akiből - mint Manu esetében is - erős, pozitív kisugárzás fog kiáradni. A Mani impulzus, ezt néha elfelejtjük, hét évszázadon keresztül befolyásolt egy akkora területet, amely a Gibraltártól Mongóliáig terjedt! Ezt természetesen nem csak egyedül Maninak köszönhetjük. Sok más individualitás is van körülötte, akiknek megvan a képességük, hogy impulzusát magvalósítsák és továbbvigyék.

Természetesen nehéz konkrétan meghatározni, hogy Manu új impulzusa milyen lesz. Amit erről most mondani fogok, az csak óvatos kísérletként értékelhető. De egy biztosnak tűnik: nem azért fog megjelenni, hogy új vallást alapítson. Inkább az a benyomásom, hogy egy hatalmas szociális mozgalom impulzusát fogja elhozni, amely a világ nagy részét átfogja. Olyan mozgalomról lehetne szó, amelynek a résztvevői már megunták az önző-materialista kultúrát és szükséglet számukra egy olyan kultúra megalapítása, amelyben az emberek érdeklődnek egymás iránt.

Erre vagy valami ehhez hasonlóra számítok. Ismétlem és határozottan állítom, senki sem jósolhatja meg a jövőndőt. Amit itt kimondok, csak feltételezés, semmi több. Óvatosnak kell lenni, ha az ember túlságosan határozott elképzeléseket alkot a jövőről, mert mielőtt még megtörténne, ezek a képzetek megakadályozzák annak az észlelését, ami valójában történik. A valóság sokszor meglepően más, mint amit az ember elképzelt.

Gyanítom azonban, hogy lesz majd valaki, aki talán politikai szempontból nem játszik fontos szerepet, de képes lesz arra, hogy nagy embercsoportokat lelkesítsen szociális ideálok iránt. Ezekkel az emberekkel együtt fogja bejárni a világot és ennek nyomán hangulati fordulat jön létre a társadalmi kérdések iránt.

A Manu-áramlat egyes "előfutárai" már most is láthatók. Vannak például emberek a nagyvárosok lakótelepein, akik azt mondják: Nem tudnánk közösen a gyermekeinkért felelősséget vállalni? Nem szervezhetnénk valamit közösen gyermekeinknek, ahelyett, hogy valamilyen névtelen gyermekmegőrzőbe tenénék őket? - Mindenütt, ahol az emberek segíteni akarnak egymásnak, őszintén keresik egymást, hogy együtt vállaljanak felelősséget valamiért, egy új szociális impulzus kezdete látható. Ma már olyan segítség-hálózatok is alakulnak, amelyekben az emberek vészhelyzetekben felhívhatják egymást és azután éjjel-nappal elérhetők egymás számára. Ezt olyan fejlődési irányzatnak látom, amely az utóbbi években határozottan megmutatkozik.

Ez hatalmas mértékben kiterjedhet. Egyre több ember talál majd a legkülönösebb módokon lehetőséget arra, hogy embertársainak segítsen. Mások nehézségeinek a szolgálatába állni - erről van szó! De az ellenhatalmak ezt természetesen nem fogják ellenállás nélkül engedni. Hadd mondjak egy példát.

Amint egy bizonyos lakónegyedben emberek együtt akarnak keresztülvinni valamit, egy szociológus máris elégedetten írja az újságban: aha, a szociális ellenőrzés újra visszatért! Ez az, amit Ariman tesz: a segítőkészség és az ellenőrzés alig átlátható felcserélését. Figyeljenek csak oda mindenütt rábukkannak ilyen cserékre, amik úgy mennek végbe, hogy igazából észre se vesszük. Ebben láthatjuk Ariman vigyorát.

Azt hiszem, hogy ez a mozgalom (amiről épp most beszéltem) egészen más jellegű lesz, mint az előző, a Manié volt. De méreteiben és jelentőségében biztosan összehasonlítható lesz ezzel. Számos ember fog ennek az impulzusnak a rendelkezésére állni, - gondolom én, - és mint ennek követői szétszélednek a világban. Mindenhova elviszik magukkal a megváltó szavakat, amelyek az emberek magányát szétfeszítik. Ariman minden embert a teljes kapcsolat nélkülségig akar elidegeníteni. Manu éppen az ellenkezőjét fogja tenni: az embereket igazi kapcsolatba hozza egymással.

Rudolf Steiner Ehrenfried Pfeiffernek egyszer úgy nyilatkozott, hogy a Szabad Waldorf-iskolát és a szociális élet hármastagozódásának eszméjét azért hozta, hogy Manu és segítőinek az inkarnációját lehetővé tegye. (41) Reménykedjünk abban, hogy lesz elegendő antropozófus ahhoz, hogy létrejöhessen az, ami-re Manunak a fejlődéshez szüksége van! És azt is reméljük, hogy az antropozófusok felismerik amikor végre itt lesz majd.

Szó lehet egy olyan személyiségről, aki rövid időn belül egész seregnyi segítőt gyűjt maga köré. Itt nyugaton nem adhatjuk át magunkat annak a tévedésnek, hogy mindenképpen Európában fog megszületni. Könnyen lehetséges, hogy egy afrikai, ázsiai vagy más országban jelenik meg.

Egy nagy, világméretű mozgalomról van szó. Ezen a helyen szeretnék még valamit mondani az első áramlatról, az antropozófiáról. Az évszázad végén az antropozófia is kap egy új impulzust - ezt Rudolf Steiner határozottan állította. Antropozófus körökben elsősorban az Antropozófiai Társaságra gondolnak. De az antropozófiai impulzus sokkal többet fog át, nem csak az Antropozófiai Társaságot. Mindenütt a világon találunk embereket, akik a szellemtudomány fejlődésével foglalkoznak. Ezek az emberek sokszor teljesen csendben teszik, anélkül, hogy bármiféle kapcsolatuk lenne az Antropozófiai Társaság képviselőivel. Ez azt jelenti, hogy az új antropozófiai impulzus egészen más irányból jöhet, mint azt az antropozófusok várják.

Az antropozófiai munka elleni támadások - függetlenül attól, hogy ez a munka melyik áramlatból jön - fenyegető formákat fognak ölteni. Az orvoslásban a gyógyszeripari szindikátus, amely milliárdok felett rendelkezik, "szociális hatalommal" fog néhány terméket a piacra kényszeríteni másokat viszont vissza fog tartani. Azokat a termékeket, amelyekről tudják, hogy ártalmasak az emberre, ennek tökéletes tudtával terjesztik el. A gyógyszeripar minden rendelkezésére álló eszközt be fog vetni, hogy az antropozófiai orvostudományt halálosan elnémítsa.

De a mélyben növekedni fog az antropozófiai mozgalom. Egy mezőgazdasági miniszter nemrégiben megállapította, hogy egyre több gazda vágyódik egy újfajta mezőgazdaságra. Másképpen akarnak a természettel és a környezettel bántani. És így is van: fordulóponthoz értünk. De éppen azáltal, hogy a fennálló materialista világrendet sarokba szorítják, a legnagyobb aljasságokkal fog megjelenni.

Amit Önöknek, Olvasóimnak szeretnék átadni, nem elsősorban a nagy emberiség-vezetők inkarnációi. Mi hasznunk van abból, ha ismerjük ezeket? Az ilyen ismeretek akkor gyümölcsözőek, ha általa megnyílnak a szívek; ha felébred bennünk a belátás, hogy mindannyian benne állunk a harcban, amely máris sok áldozatot követelt. Ha Rudolf Steiner, Christian Rosenkreutz és Manu drámai inkarnációit hatni engedjük magunkra, ha igazán felvesszük érzésvilágunkba, akkor tapasztalhatjuk a hatalmas naperőket, amelyek a tények mögött rejtőznek.

Akkor felismerjük, főleg Manunál, hogy benne olyan megismerési erő és áldozatkészség rejtőzik, amely a szívre irányul. A jövőben új morál jön létre, szívet melengető morál, amely nem kívülről érkezik a tízparancsolatban, vagy filozófusok és etikusok gondolataiban. Olyan morálról lesz szó, amely a közvetlen átélésből fakad és általános-emberi jellegű lesz. Ez a morál áldozatkész cselekvésekhez fog vezetni.

Ez a pozitív oldala annak, amit a jövő hoz. De nem jutunk előbbre, ha csak ezeket a pozitívumokat látjuk. Az ellenhatalmak stratégiájával is meg kell ütköznünk. Erről holnap lesz szó de már ma mondok bevezetésképpen erről valamit.

A kétezredik év felé haladunk. Rudolf Steiner többszöri utalásából arra következtethetünk, hogy az 1998. év erősen Ariman jegyében fog állni. Steiner műveinek ismerői tudják, hogy a föld és az emberiség fejlődésében elrendeltetett, hogy Ariman egyszer fizikai alakban is inkarnálódjék a földön. Rudolf Steiner megnevezett egy időpontot, amely a harmadik évezredben lesz, "mielőtt a Krisztus utáni harmadik évezred egy része eltelt volna". Egy Boroszlóban tartott összejövetelen, a fiatalok csoportjában azt mondta, hogy Ariman mindent elkövet majd, hogy ezt az időpontot előbbre hozza. (44) Az egész emberiségen múlik majd, hogy ez sikerül-e neki vagy nem.

Mivel tudunk mi mindannyian ehhez a szituációhoz hozzájárulni? Mindenki azt teheti, ami a kar-májában van, többet nem, de remélhetőleg kevesebbet sem. És hogy ezt céltudatosan, erős belső bizonyosságtól áthatva tehesük, mindegyikünk számára fontos tudni, hogy melyik áramlathoz tartozunk. Mert csak ennek a felismerésnek alapján ismerhetjük fel konkrét feladatainkat.

Így lassanként megértjük, hogy milyen hihetetlen jelentősek voltak Rudolf Steiner szavai, amelyeket annak idején a fiataloknak mondott: elvárom, hogy három hónapon belül tudjátok, hogy melyik szelle-mi áramlathoz tartoztok! Rudolf Steiner természetesen tudta, hogy ez ilyen rövid idő alatt nem sikerülhet. De azt is tudta, hogy igen fontos volt a fiatalokat felébreszteni. Mert szívük mélyén nagyon is elégedettek voltak magukkal! Hát nem alkották mint "antropozófus ifjúság" az emberiség virágját? Szelíd kézzel akarta Rudolf Steiner őket helyreigazítani és egy kérdés feltevésével konfrontálni, amellyel egész életükön át dolgozhattak.

Bármelyik áramlatban állunk is, nagy nehézségeket kell majd leküzdenünk. És a legjelentősebb bizony az, hogy meg kell tanulnunk együtt dolgozni. Ez mindenek előtt a különböző antropozófiai intézményekre vonatkozik, amelyek ezen a téren nem éppen kiemelkedőek. Áldozatkészen állni szemben a másikkal és nem félni attól, hogy az esetleg elveszi a vaját a kenyérünkről - ez csak akkor lehetséges, ha az Egész lebeg szemünk előtt, ha tudjuk, hogy melyik az a vörös fonal, amely végighúzódik az antropozófiai munkán. Rudolf Steiner óriási képeket ajándékozott nekünk, például a Föld átalakulását a Jupiterbe. Mindig több és több bátorságot kell kifejlesztenünk, hogy ezekből az óriási képekből kiindulva gondolkodjunk és mindenekelőtt bátorságunk is legyen egymást kölcsönösen meglátni ezeknek a nagy képeknek a fényében. Ahelyett, hogy a többieket lekicsinyelnénk, megtanulhatjuk, hogy egymást nagyobbak lássuk.

A nyolcadik nap

Az ellenhatalmak stratégiája

Mostanáig azokról az erőkről beszéltünk, amelyek pozitív szerepet töltenek be az emberiség fejlődésében. Ezeket a pozitív erőket nem érthetjük meg az ugyancsak létező negatív erők megismerése nélkül. A negatív és a pozitív erők tettei állandó kölcsönhatásban vannak. Amit a gonoszok akarnak, az kihat a jó erőkre és fordítva. Mert a jó hatalmak mindig arra törekednek, hogy úgy reagáljanak a gonosz hatalmak tetteire, hogy ezeket pozitív irányba tereljék.

Nos, térjünk rá az ellenhatalmakra. Az emberiség fejlődésének kezdetén még arról a hatalmasságról volt szó, akit Rudolf Steiner Lucifernek nevez. Az ő hatásköre nagyon messzire nyúlik vissza. Lucifer teremtette például a régi Lemuriában az asztrális világban a dinoszauruszok hatalmas alakját. A második ellenhatalom, akit Rudolf Steiner megnevez, Ariman, azon mesterkedett, hogy ezeket az asztrális alakzatokat a fizikai világban megvalósítsa. Ezek a gigantikus alakzatok az emberiség fejlődésében nagy veszélyt jelentettek. Csak amikor a sauruszok elpusztultak és maradványaik biztonságosan és mélyen a földben elrejtve pihentek, akkor folytatódhatott az emberiség fejlődése.

Az emberiség történetének ebből az epizódjából a két ellenhatalom jellege már világosan leolvasható. Mindkét esetben szellemi lényekről van szó, akik a kozmikus világrend ellen fordultak és elsősorban azt akarják, hogy megakadályozzák az emberiség fejlődését, amelynek során az egyéni szabadság és a szellemi autonómia elérése a cél. Mindkét szellemi lényt óriási mennyiségű alacsonyabb rendű lény támogat, akiket az ezoterikus irodalom "démonok"-nak is nevez. Így tehát léteznek luciferi és arimani démonok.

Rudolf Steiner mindig hangsúlyozta, hogy nagyon fontos a gonosznak ezt a két formáját jól megkülönböztetni. Tulajdonképpen ellentétes jellegűek. Lucifer az illúziót, az álomképet akarja felkelteni. El akarja távolítani az emberi lelket a földtől a szép képek világába. Ariman ezzel szemben mélyebbre kényszeríti az embert a földiségbe, erősebben össze akarja kapcsolni a fizikai anyaggal. Ő inspirálja az egyoldalúvá vált materializmust, az üres, absztrakt gondolkodás teremtője, ami társadalmunk jelenlegi hangadója. Lucifer teremtette a tartalom nélküli fantázia karikatúráját, Ariman a tartalom nélküli számítógépagyét. Annak ellenére, hogy szándékaik és hatásmódjuk tekintetében ellentétesek, egyezséget kötöttek egymással. Abból, amit ma fogok elmondani, világossá válik, hogy ez miért van így.

A régi Lemuria ezen epizódja után, az emberi asztráltest kifejlesztésében újabb lépés történik. Ekkor valami nagyon fontos következik be az emberiség fejlődésében: a luciferi hatalmak bejárást kapnak az emberi asztráltestekhez. Ez ahhoz vezetett, hogy a hímnemű emberiség inkább kifelé forduló, a nőnemű pedig többségében befelé forduló tartást vett fel. Ebben a szakaszban keletkeznek a beszéd első kezdeményei. Ez tulajdonképpen inkább éneklésnek felel meg, amely a nők befelé forduló lelkeségén alapul.

A lemuriai korszak vége felé olyan súlyos lesz a helyzet a földön, vagyis olyan erős lesz a "megkeményedés", hogy az emberi lelkek már nem képesek inkarnálódni. A Bibliai leírás szerinti "első emberek", Ádám és Éva, tulajdonképpen az utolsó lelkek, akik itt még "kibírják" és ezáltal biztosítják a folytonosságot a Földön. Ezután a súlyos időszak után, amikor a föld szubsztanciája ismét elkezd "puhább" lenni, az emberi lelkek egymás után lassanként ismét hozzájutnak a fizikai testekhez. Amikor elkezdődik az atlantiszi periódus, egyre több ember jön vissza a földre.

Lucifer hatására az emberiség most fajokra, népekre és törzsekre oszlik. (45) Ezzel Lucifer pozitív cél érdekében működik: a differenciálódás révén az emberi lelkek abba a helyzetbe kerülnek, hogy minden inkarnációban egészen más tapasztalatokat szereznek. Az első atlantiszi népek, a Rmoahalok lesznek, ősei a későbbi fekete népeknek. Ebben a kultúrában annak a kifejlesztéséről volt szó, amit a szellemtudományos irodalomban "bika-erőknek" neveznek. Ezek az erők az anyagcsere-történésnek vannak alávetve. A szarvasmarha kultuszok, amelyek a földön mindenütt kifejlődnek és még nagyon sokáig tovább hatnak, ebben a kora-atlantiszi kultúrában gyökereznek. - A második atlantiszi kultúra, a Tlavatli népeké. Az "oroszlán-kultúrát" alakítják ki, amelynek erői a lélegzéssel és az ember ritmikus rendszerével függnek össze. És végül van még az Ős-Tolték kultúra, amely a "sas-kultúrát" fejleszti ki és ez a gondolkodás erőivel függ össze. Ezek az Ős-toltékok aztán nyugat felé vonulnak és a későbbi indiánok ősei lesznek. Rendkívül békeszerető kultúrát hoznak létre, amely a földművelésen alapul.

A negyedik, vagyis középső atlantiszi korban, az Ős-turániak idejében, amikor az ember fizikai testből, étertestből és asztráltestből áll, először árad az emberbe az én, mint valami "csepp". Ekkor kezd Ariman érdeklődni az emberiség fejlődése iránt. Az első amit tesz, a következő: ezeket az "én-eket", akik még nem rendelkeznek semmilyen földi tapasztalattal, göggel tölti meg. Ezáltal az ember ki van szolgáltatva a mágia csábításainak, és ez szintén hatalmas természeti katasztrófákhoz vezet. Ez az arimani gög az atlantiszi kultúra végének kezdetét jelenti. Egyébként akkor éppen úgy zajlott a dolog, mint ma.

Most elhagyjuk az atlantiszi időket és követjük ezeket az Ős-turániakat, akik aztán kelet felé vonulnak. Közép-Szibériába, ahol egy sámáni kultúrát alapítanak. Addig maradnak itt, amíg arimani missziójukat nem teljesítik: a későbbi perzsa Zaratustra kultúra megsemmisítését. Aztán amikor az Atlantisz utáni időben a perzsa kultúra kifejlődik, láthatjuk, hogy állandó harc folyik a turániakkal. A perzsáknak minden erejüket latba kell vetniük, hogy Nap-kultúrájukat az Ős turániak utódaival szemben megvédjék. A

turániak végül is elveszítik a harcot. Lassan, de feltartóztathatatlanul szétesik a kultúrájuk és népeik szétmorzsolódnak.

Ariman számára egy hosszú sorozat után ez volt az első csalódás. Ariman jellegzetessége, hogy csalódásaiból nem tanul semmit. Az emberek tanulnak a csalódásaikból. Ariman nem. Minden alkalommal azt gondolja: most sikerülni fog! Ariman tehát mindig megkísérli, hogy az emberiség fejlődésének irányítását megkaparintsa. A második Atlantisz utáni korszak, az ősz-perzsa kor után következő babiloni-egyiptomi időkben Ariman számára ismét lehetőség kínálkozik arra, hogy új kísérletbe kezdjen.

Az ember lelki élete a történelem folyamán először az egyiptomi kor kezdetén kap tudatos jelleget. Most már nem reagál automatikusan arra, ami körülötte történik, hanem egy önálló belső élet kezdeményét, az érzőlelket fejleszti ki. Belső folytonosság jön létre az élmények területén.

Az egyiptomi kultúra feladata az volt, hogy a materialista kultúra számára egy csírárt ültessen el, amelynek mindenesetre sokkal később, csak a mai korban kellett volna kivirágzania. Az egyiptomi kultúrának ez az előkészítő jellege például a fizikai testtel összefüggő dolgok iránti túlzott érdeklődésben nyilvánul meg. A mumifikálás következtében az emberi én a halál után még sokáig kötve marad a fizikai testhez. Ariman most megpróbálja ezeket a folyamatokat, amelyek az embereket a fizikai valósághoz láncolják oly mértékben megerősíteni, hogy a materialista kultúra fejlődése felgyorsuljon.

A jó hatalmak válaszáat a piramisok építésében találjuk meg. Mi is a piramis? A piramis egy tökéletes kozmikus műremek. Méreteit kozmikus törvényszerűségek határozzák meg. A piramis a földi tartományban egy "kozmosz mélyedés". És ebben a mélyedésben van elhelyezve a fáraó sírja, ami által az egyiptomi kultúra és a szellemi világ közötti összeköttetés újra helyreáll.

További pozitív impulzus volt az egyiptomi matematika, amely éppúgy, mint a piramisok, kozmikus törvényszerűségekre épült. Az egy a matematikában az "egészet" jelentette, a kozmosz teljességét. A kettő hasadás volt, szétválás. A kettő tehát a "fele" volt. Minél nagyobb volt a szám, annál kisebb részt jelentett. Ez ugyanaz a matematika, ami a zenében is érvényes. És mivel a szellemi harmónia átjárta ezt a matematikát, ezért tudtak az egyiptomiak gyönyörű műremekeket építeni. Így zsugorodik össze (bocsánat ezért a szóért) az arimani befolyás. Csak sokkal később, az egyiptomi kultúra dekadens szakaszában tudja Ariman ismét befolyásolni a fejlődést. És újra csalódot.

Következő kísérlete arra az időpontra esik, amikor a Golgotai Misztérium készül elő. Akkor, az idők fordulópontja előtt, a dekadenciába jutott atlantiszi Vénusz-misztériumokból keletkezett egy arimani impulzus, mint egyfajta "ellenhatás". Kifejlődik egy "negatív" nap-kultusz, amelyet Ariman vezet és amelynek jelképe a Taotl-jel. (46)

Ezzel a sötét mexikói misztériumokra utalok, amelyekben a pap úgy kapja meg a beavatást, hogy újra meg újra teljes tudatossággal, hidegvérűen gyilkol, az élő húsba vág, hogy élő emberekből távolítsa el a szerveket. Minden alkalommal, amikor egy pap ilyen nyomorult módon okozta egy ember halálát, a misztériumokban egy fokkal feljebb lépett. Minél gyakrabban tette ezt, annál mélyebbre süllyedt a gonosz valóságába.

Ezeknek a sötét misztériumoknak az istene Taotl volt, egy ízig-vérig gonosz lény. Vele párhuzamosan keletkezik egy népi vallás, amelynek istene Tezkatlipoka. Ezt az istent Rudolf Steiner Jehovával hasonlítja össze. Mind a Jehova-, mind a Tezkatlipoka kultúrát a holdszfériből irányítják.

Ariman itt ellenpólust akart teremteni ahhoz, ami akkoriban éppen előkészült, a Golgotai Misztériumhoz. Körülbelül ugyanabban az időben, mint a Názáreti Jézus, születik Mexikóban egy gyermek - a legenda szerint egy szűztől és egy szárnyas lénytől. E gyermek a Vitzliputzli nevet kapja. Felnövekszik és olyan embereket gyűjt maga köré, akik erejüket a központi Nap-misztériumból merítik. Amikor a Názáreti Jézus harminc éves lett és a Jordán-Keresztelőnél összeköti magát a Krisztus lényel, hogy az három évig jelen legyen a földön, Mexikóban súlyos összecsapásokra kerül sor a Taotl-misztériumok főpapja és Vitzliputzli hívei között.

A harc azzal fejeződik be, hogy a sötét misztériumok vezetőjét legyőzik és keresztre feszítik. Körülbelül ugyanabban az időben függ a kereszten Krisztus Palesztinában és a fekete mágus Mexikóban. A Taotl-misztérium vezetőjének keresztfeszítése révén Ariman mágikus hatalma megtört, egyelőre nem tudott negatív módon az emberiség fejlődésébe belenyúlni.

Megkérdelhetjük, ki is volt ez a Vitzliputzli, aki a harcot nem fizikai fegyverekkel, hanem szellemének erejével vezette? Maga Manu volt? (47) Ezen a ponton egyetlen utalás sincs Rudolf Steinertől. De el tudom képzelni, kedves Olvasók, hogy Önök majd találkoznak ezzel a kérdéssel. Jó dolog ilyen kérdésekkel élni. Talán egyszer majd megérkezik a belső válasz.

Vitzliputzli olyan embereket gyűjtött maga köré, akik korábban a központi Nap-misztériumokban kaptak beavatást. Ezekre az emberekre az volt jellemző, hogy képesek voltak csoportosan együtt dolgozni, hogy a sötét misztériumok befolyását elhárítsák. Ezzel elérkezem ahhoz a ponthoz, amely igen fontos az antropozófiai mozgalom számára: Rudolf Steiner ugyanis egyszer úgy nyilatkozott, hogy az antropozófiai mozgalom bizonyos előfutárai Vitzliputzli környezetében inkarnálódtak és így fontos szerepet játszhattak a sötét hatalmak elleni harcban. Jelenlegi inkarnációjukban - így Steiner - ezek a lelkek az antropozófiát keresték. Úgy gondolom, hogy ezeknek az embereknek más lelki beállítottságuk volt, mint közülünk azt sokan megszokták.

Mi is a lényeges Vitzliputzli történetében? Szellemi szemünk előtt hatalmas kép jelenik meg: keleten Krisztus ártatlanul függ a kereszten, míg nyugaton a fekete mágus bűnösen függ a kereszten. Kép és ellenkép.

Ha Vitzliputzli missziója nem sikerült volna, akkor nyugat felől a fekete mágia véres hulláma áradt volna szét Európa fölött. Legyőzése után Európa szabadon fejlődhetett. Ezeknek az eseményeknek egyik következménye az volt, hogy Európa nem tudatosan elfordult Amerikától - ez olyan tartás, amelyet még mi antropozófusok sem győztünk le igazán. Ha azonban az ember ezt az óriási tablót belsejében maga elé állítja és ezen felül tisztán látja, hogy Vitzliputzli és barátai emberek voltak, akkor tudja, hogy itt egy olyan epizódról volt szó, amely döntő fontosságú az egész emberiség fejlődésére.

Ariman ismét csalódott és újra vár egy következő lehetőségre. A tudati lélek fejlődésének kezdetén, amikor a görög-római kultúrperiódus kezdődött, Lucifer és Ariman elhatározza, hogy a zsákmányt megosztják egymás között. Lucifer Görögországot veszi át és Ariman a latin népeket. Lucifer olyan módon akar hatni a görög kultúrára, hogy az a szépség és illúzió mámorában fejeződjék be. Azt akarja elérni, hogy a görög kultúra elveszítse a földi realitással való kapcsolatát. A görög kultúra természetesen nagyon varázslatos, ránk is ilyen hatást gyakorol, teljes joggal. A döntő azonban itt az, hogy ezt a kultúrát nem volt szabad a Lucifer szeme előtt lebegő végcélig vezetni. Ismét működésbe lépnek az emberiség vezetői: Lucifer álmának ellenképeként létrehozzák a görög filozófiát. Megszületnek az előszokratikusok, akik még teljesen az érzőlélek képeiben élnek. Mindenekelőtt Sokrates és Platón vesznek lassan búcsút ettől a képi világtól. Filozófiájukat az értelmi lélekből fejlesztik ki. De Platón ezt nem egészen akarja; filozófiája bármilyen szép és érdekes, nagyrészt még a mitológiában gyökerezik. Nem tud áttörni a konkrét gondolkodás filozófiájáig.

Arisztotelész viszi tőkélyre Sokrates és Platón művét. Korábban már részletesen beszéltem Arisztotelészről és testvérlelkéről, Nagy Sándorról. Még egy valamivel szeretném ezt kiegészíteni: Arisztotelész az, aki a luciferi hatalmaknak megálljt parancsol. Egész sereg antropozófust ismerek, akik lelkesednek Platonért és homlokukat ráncolják, amikor Arisztotelész neve kerül szóba, mert szerintük Arisztotelész száraz és kevésbé spirituális. De ha az ember egyszer megpróbálja Arisztotelész Pszichológiáját olvasni - ami valóban nem egyszerű olvasmány - akkor sok olyan ismeretre bukkanunk, amelyekkel Rudolf Steiner Teozófiájában ismét találkozunk.

A görög-római kort követi a középkor. Ariman ebben az időszakban is megkísérli céljai megvalósítását, éspedig azáltal, hogy Arisztotelész műveinek "arimanizálását" előrehozza. Ez azt jelenti, hogy az igazságnak meg nem felelő absztrakcióba viszi bele. Az arisztotelészi műnek ez az átalakítási folyamata az arab országokban megy végbe. Innen terjed el azután egész Európában. Aquinói Szent Tamás fogja majd ezt a művet az arimani gondolkodástól megszabadítani és ezen kívül kereszténnyé tenni. Ariman kétszer próbálja meg az arab országok felől a keresztény kultúrát megfenyegetni. Első ízben ez Gibraltárból történik. Az arab seregek az Alpokig nyomulnak előre, de Poitiers-nél visszaverik őket. Másodszor Ariman Isztambul felől kísérletezik, de kevéssel Bécs előtt megállásra kényszerül. Ebben az időben mindez véres csaták formájában zajlott. Ma fel kell tennünk a kérdést: mi is a helyzet most? Egy hosszú ideig nyilvánosságra nem hozott előadás utószavában (48), amelyről ugyan már köröztek az antropozófiai mozgalomban másolatokat, azt mondja Rudolf Steiner, hogy Lucifer és Ariman az évszázad végén szövetségre lépnek, hogy az emberiséget hatalmukba kerítsék. Ez vár ránk tehát a legrövidebb időn belül! Ehhez járul még, hogy az 1998-as év a 666-os évvel van ritmusban. Minden 666. évben jelenik meg Arimannak egy erős impulzusa. Ezzel a számmal János Apokalipszisében is találkozunk, a "kétszarvú állattal" hozza összefüggésbe. Ez az állat - így írja az Apokalipszis - a szárazföld felől jön. Egy másik állatot is említ, amely a tengerből jön. És így is van: a "tenger" jelenti itt az éteri világot és onnan fog Lucifer működni. Ezzel szemben Ariman megkísérli majd, hogy a fizikai világból fenyegetse meg az emberi lelket. Személyes beszélgetésekben arról számoltak be nekem, hogy Rudolf Steiner beszélt erről akkor még fiatal antropozófusokkal. Ennek során azt mondta: Arimannak, szellemi szempontból nézve joga van a harmadik évezredben egy inkarnációra, éspedig ellensúlyként Lucifer Krisztus előtt kb. 3000-ben megtörtént inkarnációjára. - Rudolf Steiner azonban még hozzátette: Ariman mindent el fog követni, hogy inkarnációját 1998-ra előrehozza. Hogy ez sikerül-e neki, az attól függ, hogy lesz-e elég ember akik átlátnak rajta. Hogy léteznek-e ezek az emberek, nem tudom. Szeretném ennek megítélését személy szerint minden barátomnak átengedni aki ezt olvassa. Én magam azt mondom: a kérdés még nyitott.

1916-ban Rudolf Steiner azt mondta, hogy a 21. Évszázad elején a gonosz olyan formában fog felépni, ami most - vagyis akkor - még nem lehetett megbeszélés tárgya. Ez 1916-ban volt. Számunkra ez közvetlenül itt van. - a legtöbben meg fogjuk érni! És mindezeket egybevéve ez az oka annak, hogy Manu a következő évszázadban inkarnálódik. Hatalmas népi mozgalmat fog kiváltani, amely ellensúlyja lesz a most feltörő sötét, materialista kultúrának. Erről tegnap már beszéltünk.

Én magam úgy képzelem el, hogy Manu nem egy európai országban fog megszületni, hanem valahol másutt a világban. Miért is Európában? Mert mi antropozófusok ott élünk? Úgy gondolom, hogy a legrövidebb időn belül sok embert fog maga köré gyűjteni, akiket mélyen nyugtalanít a világban uralkodó csak a fizikaiakra irányuló kultúra. És egy kisebb ember-csoporttal, fog együttműködni, akik a "megismerési áramlásban" állnak, azzal a céllal, hogy a földön élő embereknek segítsen Ariman szándékait átlátni. Szellemtudományi ismeretek nélkül, ez nem fog menni! Sokféle embercsoportot fog a világba szétküldeni, hogy az embereket felébressze arimani alvásukból. Ennek a kezdetét már most is látjuk: egy mélyről jövő

kényelmetlen érzés igen nagyszámú embernél, akiknek az antropozófiával semmi dolguk és akiknek az az érzésük, hogy ez a mai kultúra csak a fejeknek szól!

Sok fiatal embert hallottam, akik azt mondták: diktálógépek lettünk, számítógép-agyunk lett és csak azt tudjuk reprodukálni, amit belénk öntöttek. Dehát az embernek szíve is, érzésvilága is van, vagy nem? Engedjük, hogy ifjúságunk egy sivatagon menjen át. Ariman trükkje az, hogy kezdjük el minél előbb az intellektus fejlesztését, legszívesebben már a negyedik év előtt. Ennek kétféle következménye van: először, hogy rengeteg ember megy tönkre belülről, másodsor, hogy a kényelmetlen érzés nagy gyűjtő medencéje jön létre.

Ez a gyűjtőmedence valamikor át fogja majd törni az intellektualizmus gátját és hatalmas erővel fog utat törni magának. Ekkor kell, hogy legyen egy olyan ember-csoport, amely az elbizonytalanodott lelkeket elkapja, hogy Lucifertől megvédje őket. Mert így fog történni: ha Ariman szorító kötelékei egyszer szétszakadtak, akkor Lucifer meleg ölelésébe zuhan az ember. Az antropozófiai mozgalmon belül a jövőre tekintve meg kell tanulnunk, hogy csoportokban dolgozni tudjunk egymással. Nem számít, hogy ez milyen csoport, tanulócsoport, életközösség, vagy munkacsoport. Egymással közösen, emberi módon egy iskolát működtetni, együtt gazdálkodni, egy üzemet vezetni...

Készenlétben kell állnunk az elkövetkező események fogadására. Úgy számítom, hogy a harc mélypontja 2020 és 2040 között lesz. Akkor a démoniség mély szakadékaik fognak megnyílni. Ehhez képest a nemzetiszocializmus és a bolsevizmus semmi se volt. Milliók fognak elpusztulni. De milliók fognak ellenállni is. És éppúgy, mint korábban szintén mindig, Manu jelen lesz, hogy segíthessen, ahogy kétségtelenül jelen volt a nagy harc során Mexikóban. Sokakhoz fog szólni a hívás és sokan fognak szabad akaratukból Manu oldalára állni.

Zeist, 1992 október és november

Utószó

Az alábbiakban egy szöveg-részletet közlünk Rudolf Steiner beszédéből, amelyet 1909 április 5-én késő este tartott egy új /teozófiai/ Zweig alapítása alkalmából a "Malsch-i modellépület" alapkövetésénél. Ezt a kis épületet egy később esetleg megépítendő "kultusz hely" modelljének szánta. Építője egy E.A. Karl Stockmeyer nevű diák volt, aki Rudolf Steinertől kért erre vonatkozó iránymutatást. A tervezet magját kétszer hét oszlop képezte, amelyek egy ovális kupolát hordoztak. Az oszlopfők egy metamorfózis-sort alkotnak, amelyben a földfejlődés hét planetáris állapota fejeződik ki. Rudolf Steinernek ezeket az oszlopfőterveit később az első Goetheanum építésénél is felhasználták. A Malsch-i kis épületet, nem messze Karlsruhetől, később restaurálták és még ma is megtekinthető. A szavak, amelyeket Rudolf Steiner az alapkövetésénél mondott, ima jellegűek. A mintegy huszonnégy résztvevő közvetlenül utána emlékezetből leírta őket. Ezt a töredéket most Bernard Lievegoed kérésére közreadjuk, mert Rudolf Steiner itt egészen különleges módon mondja ki azt, hogy mi a rózsakeresztes áramlat feladata a föld átalakításával kapcsolatban.

„Szeretnénk ennek a szentélynek az alapkövét földanyánk ölébe süllyeszteni, a telihold sugarainak fényében, amely most megvilágít bennünket az épületet körülvevő zöld növényvilág közepén. És ahogyan a hold visszatükrözi a világos napfényt, úgy akarjuk mi is visszatükrözni az isteni-szellemi lények fényét. Bizalommal fordulunk nagy Földanyánkhoz, akinek szeretete megvéd bennünket és rábízunk ennek az építménynek alapító okiratát... (Itt az okirat leírása következett). Az okirattal együtt szeretnénk jókívánásainkat, áldásunkat lesüllyeszteni, mi mindannyian, akik itt összegyűltünk és gyakran, nagyon gyakran fogunk emlékezni erre a pillanatra és arra, ami lelkünket és szívünket átizzította. Akkor érzületünk tovább fog hatni előmozdítva és védve ennek a szentélynek az építését, a Malsch-i páholy fennállását. Lekönyörgjük erre a kőre és egyben a Malsch-i páholyra az érzések összecsengésének és a bölcsesség mestereinek és mindazon méltóságteljes és legmagasabb lényeknek az áldását, mindazon szellemi hierarchiákét, akik a földfejlődéssel kapcsolatban vannak. Könyörgünk hozzájuk, hogy erejüket áraszák bele és működtesék ebben az alapköben, hogy mindaz, amit e kő fölött gondolunk, érzünk, akarunk és teszünk, összhangban legyen velük és szellemük áttelekítse azt.

Világítson erre az épületre

Kelet szellemeinek fénye;

Nyugat szellemei tükrözzék vissza e fényt;

Észak szellemei erősítsék meg

És dél szellemei melegítsék át,

Úgy, hogy kelet, nyugat,

Észak és dél szellemei átjárják ezt az épületet.

Földanyánk nagy szenvedések árán sűrűsödött meg. Misszióink az, hogy újra szellemivé tegyük, és kezünk ereje által szellemmel telített műalkotássá átdolgozva, megváltjuk. Legyen ez a kő egyúttal földplanétánk megváltásának és átalakításának első alapköve és legyen ezerszeres ereje ennek a kőnek.

Amikor még az istenség ölében nyugodtunk körülveve isteni erővel, akkor bennünk élt a mindent átható és beburkoló Atyaszellem. De akkor még nem voltunk tudatosak, nem volt birtokunkban az önállóság. Azért szálltunk le a matériába, hogy megtanuljuk öntudatunkat kibontakoztatni. Ekkor jött a gonosz, ekkor jött a halál. De az anyagban Krisztus is működött és segített a halál legyőzésében. És amikor Krisztusban halunk meg, élünk. Le fogjuk győzni a halált és hatalmas erőnkkel átistenítjük, átszellemítjük az anyagot. Így fog felébredni bennünk a Szent Szellem szent, gyógyító ereje.

Szólaljon meg itt mint igaz szó az Ige:

EX DEO NASCIMUR
IN CHRISTO MORIMUR
PER SPIRITUM SANCTUM
REVIVISCIMUS

ISTENBEN SZÜLETTEM
KRISZTUSBAN HALOK MEG
A SZENT SZELLEM ÁLTAL
FELTÁMADOK

Utalás személyekre

Herbert Hahn (1890-1970) egyik első tanítója volt a Stuttgart-i Szabad Waldorf-iskolának. Hosszú ideig lakott Zeistben (Hollandia). "Európa Géniuszáról" c. munkája tette ismertté, amelyben az európai népek lényét kutatja Rudolf Steiner népszerű-pszichológiája alapján.

Eugen Kolisko (1893-1939), a stuttgarti első Szabad Waldorf-iskola tanítója és iskolaorvosa. 1935-ig a Németországi Antropozófiai Társaság vezetőségi tagja. 1935-ben átköltözött Angliába.

Ehrenfried Pfeiffer (1899-1961) Rudolf Steinerrel együtt fejlesztette ki az első preparátumot a biodinamikus mezőgazdaság számára. Megszerkesztette a Goetheanum színpadi világítását. A harmincas évek közepén New Yorkba ment, ahol folytatta munkáját. Nemrégien jelentek meg "Jegyzetek és Előadások" összegyűjtött művek címen.

Friedrich Rittelmeyer (1872-1938) eredetileg protestáns teológus, 1902-től 1916-ig lelkész Nürnbergben, aztán Berlinben. 1911-óta szoros személyes kapcsolat fűzi Rudolf Steinerhez. Társalapítója és első vezetője volt a Rudolf Steiner közvetítésével megalapított Keresztény Közösségnek (Christengemeinschaft), ami a vallásos megújulás mozgalma. Egyebek között szerzője az "Emlékezések Rudolf Steinerre", "Találkozásaim Rudolf Steinerrel" c. munkáknak.

Maria Röschl (1890-1969) 1921-től nyelveket és hittant tanított a Stuttgart-i Szabad Waldorf-iskolában. 1924-től a Szellemtudományi Szabad Főiskolán az "Ifjúság szellemi törekvése" szekciójának a vezetője.

Marie Steiner von Sievers (1867-1948). 1923-ban tagja az Általános Antropozófiai Társaság alapító vezetőségének. Vezetője a "Beszéd és zeneművészet" szekciójának a Szellemtudományi Szabad Főiskolán. Már 1902 óta szoros munkatársa Rudolf Steinernek, akivel 1914-ben lépett házasságra.

Albert Steffen (1884-1963) svájci költő és drámaíró. Vezetője a "Szép Tudományok" szekciónak. Az Általános Antropozófiai Társaság alapító vezetőségének tagja és elnökhelyettese, Rudolf Steiner halála után elnöke.

Walter Johannes Stein (1891-1957) történelemtanár volt az 1919-ben megalapított első Szabad Waldorf-iskolában Stuttgartban. Ita Wegmannel, Willem Zeylmans van Emmichovennel és másokkal együtt 1935-ben kizárták az Általános Antropozófiai Társaság tagjai közül. A harmincas évek közepén átköltözött Londonba. Szerzője a "Kilencedik évszázad, világtörténelem a szent Grál fényében" c. könyvnek, amelyben Rudolf Steiner utalásai alapján történelmi ténykutatást végez a Szent Grál legendára vonatkozóan. A könyve kimerítő ezoterikus utalást tartalmaz Wolfram von Eschenbach Parsifaljáról.

Albrecht Strohschein (1899-1962) Először Stuttgartban az "Eljövendő nap" nevű gazdasági vállalkozás vezetőségében tevékenykedett. Később gyógypedagógus lett és a Jéna melletti "Lauenstein" gyógypedagógiai intézet társalapítója.

Hilma Walter (1893-1976) orvos volt az Arlesheim-i Klinikán, amelyet Ita Wegman alapított. Később Asconában élt és dolgozott. "A növényvilág és rokonsága a föld és emberiségfejlődéssel" és "A szellemi-lelki fejlődés abnormitásai betegségek megjelenésében és ezek kezelésének lehetőségei" című könyvek szerzője.

Ita Wegman (1876-1943), orvosnő, Maria Steinerrel és Albert Steffennel együtt 1923-óta tagja volt az Általános Antropozófiai Társaság (alapító) Elnökségének. Ebben az évben történt meg a "Karácsonyi Ülés" folyamán az eddigi Antropozófiai Társaság újbóli megalkotása. Egyúttal vezetője volt a szabad szellemi főiskola "orvosi szekciójának". Rudolf Steinerrel együtt szerzője a "Gyógyítás művészete alapjainak kibővítése szellemtudományos megismerés szerint" c. műnek. A Bernard Lievegoed által említett konfliktusok oda vezettek, hogy Ita Wegmant a tagság egy nagyobb csoportjával együtt, 1935-ben kizárták az Antropozófiai Társaságból.

Willem Zeylmans van Emmichoven (1893-1961) 1923-óta a holland Antropozófiai Társaság főtitkára volt. Több könyvet írt, ezek közül az egyik Rudolf Steiner biográfiája. Ahogy Ita Wegmant, úgy őt is kizárták 1935-ben az Általános Antropozófiai Társaságból. Mindent megtett annak érdekében, hogy az ebből eredő szakadékot meg nem történtté tegye, ami 1948-ban formálisan meg is történt. 1960-ban az általa vezetett holland Antropozófiai Társaság újra csatlakozott az Általános Antropozófiai Társasághoz.

Jelle van der Meulen megjegyzései a szöveghez

Bernard Lievegoed betegsége következtében már nem volt abban a helyzetben, hogy dokumentálni tudta volna Rudolf Steiner és mások műveit. Emlékezetből, szabadon beszélt és feltételezte, hogy Rudolf Steiner előadásait és szövegeit az olvasók már ismerik. Tévedéseket azonban nem zárt ki a maga részéről. Tölem telhetően utánajártam Rudolf Steiner és mások hivatkozott kijelentéseinek. Az itt következő megjegyzésekben utalok a megfelelő előadásokra és írásokra. Ezek is serkentően hatnak a további tanulmányozásra. Egyes esetekben a megjegyzések nemcsak utalás jellegűek, hanem magyarázatként is felfoghatók.

1) Az említett előadásokat Adolf Arenson 1930-ban tartotta. Az egyik előadás szövege a következő címmel jelent meg: "Rudolf Steiner és a XX. Század Bodhisattvája" az "Adalékok a szellemtudomány tanulmányozására" c. műben. A vitáról Elisabeth Vreede és Thomas Meyer ad áttekintést. "A Bodhisattva kérdés". Ebben a könyvben két előadás található Elisabeth Vreedetől az 1930-as évből, amelyben Arenson felfogása ellen fordul.

2) Az antropozófiai mozgalmon belüli konfliktusokra vonatkozóan lásd Bodo Von Plato történelmi tanulmányát "Az antropozófiai Társaság fejlődéséről. Történelmi áttekintés". A konfliktusok többek között oda vezettek, hogy 1935-ben egy sor vezető antropozófust, köztük Ita Wegmant, Elisabeth Vreedet és Willem Zeylmans van Emmichovent kizárták a tagságból. 1948-ban ezt a határozatot visszavonták. "A tű fokán át" c. Könyvében Lievegoed részletesen nyilatkozik erről a témáról.

3) Rudolf Steiner a kereszténységbe belefáradt és a kereszténység után vágyódó lelkekről 1924 július 18-án beszélt az Anheimi előadások során a "Karmikus összefüggések ezoterikus vizsgálata" c. művében. Lásd még ehhez a témához Hans Peter Manen, "Krisztuskeresők és Michael-alattvalók. Az antropozófiai mozgalom karmikus áramlatai".

4) A Bodhisattvákrol lásd még többek között Rudolf Steiner-től "Az ezoterikus kereszténység és az emberiség szellemi vezetése" c. előadást.

5) Az első hierarchia alatt a szeráfokat, kerubokat, és trónokat értjük, azokat a lényeket, akik a legmagasabban állnak az ember fölött; a második hierarchia a kyriotetes-t, dynamis-t és az exusiai lényeket foglalja magában; a harmadik hierarchia az archajok, arkangyalok és angyalok - ők állnak legközelebb az emberhez. Lásd ehhez a témához többek között Rudolf Steiner: "A szellemtudomány körvonalai" c. könyvet.

6) Rudolf Steiner gyakran beszélt Christian Rosenkreutz individualitásáról, így például 1911-ben és 1912-ben az "Ezoterikus kereszténység és az emberiség szellemi vezetése" c. művében. A rózsakeresztesek jelentőségéről lásd "A templomlegenda és az arany legenda" c. művet. A legismertebb történelmi iratokat a rózsakeresztesekkel összefüggésben Johann Valentin Andreae-nek tulajdonítják: Fama fraternitatis (1614), Confessio fraternitatis (1615) és a Chymische Hochzeit des Christian Rosenkreutz (1616). Újabb kiadása: Die Chymische Hochzeit de Christian Rosenkreutz Anno 1459, kiegészítve Rudolf Steiner dolgozatával és kimerítő irodalmi utalásokkal. Christian Rosenkreutz személyiségéről lásd még a 33. megjegyzést.

7) A vérkristályosítási módszer azután keletkezett, hogy Ehrenfried Pfeiffer megkérdezte Rudolf Steinert, lehetséges volna-e az éteri életerők hatását fizikailag láthatóvá tenni. Steiner úgy vélte, hogy ezeket az életerőket, ahogy ezek a nedvekben élő organizmusokban (növényi nedvek, vér) léteznek, egy kristályosodni képes közeg segítségével láthatóvá lehetne tenni. Ennek eléréséhez a nedvet a közeggel össze kellene vegyíteni, amely azután kikristályosodna. A kristályosodás eredménye megmutatná a mindenkori életerők jellegzetességét. Az eredmények "olvasása" és interpretálása, - mondta Steiner - "elmélyedő ítélőerőt" - Goethe terminus technicus - követelne, ami azt jelenti, hogy az ítélet, közvetlenül az észleletből jön létre, anélkül, hogy azt megelőzte volna egy elmélet kialakítása. A módszert Hollandiában többek között a goethei természettudományok Louis Bolk-Intézete Driebergenben alkalmazza (Lásd még a 37. Megjegyzést).

8) Hármastagozódás ideje: az az időszak, amikor Rudolf Steiner kifejlesztette a "szociális organizmus hármastagozódását", amelynek során ennek az eszménynek számos iniciatívája és megvalósítása jött létre. Lásd Hans Kühn: Hármastagozódási kor, Rudolf Steiner harca a jövő társadalmi rendjéért és Albert Steffen: "A hármastagozódási mozgalom 1919"

9) Lásd a 28. sz. megjegyzést.

10) Rudolf Steiner, Antropozófiai vezérelvek.

11) Margarete und Erich Kirchner-Bockholt: Rudolf Steiner és Ita Wegman emberiséggel szembeni feladatai.

12) Gilgamesről és Enkiduról, a két nagy individualitásról Rudolf Steiner kétszer beszélt részletesen: először 1910-ben (Okkult történelem 1910 december 27 és 28-án tartott előadások, másodsor 1923-ban, lásd "A világtörténelem antropozófiai megvilágításban" c. 1923. December 26-i előadást. Ezt az előadást Steiner a Karácsonyi Ülés keretén belül tartotta, amelynek során történt meg az Antropozófiai Társaság újra-alapítása és a "Szellemtudományos Szabad Főiskola" alapítása. Rudolf Steiner egyébként nem Enkiduról, hanem Eabani-ról beszélt. A kutatás akkori állása szerint a sumér nyelv eredeti kiejtését ak-

kor még nem lehetett biztonsággal megállapítani. Későbbi kutatások azt mutatták, hogy a név Enkidunak és nem Eabaninak hangzott.

13) Michael arkangyal működéséről lásd Rudolf Steiner, "Michael küldetése" és az "Antropozófiái irányelvek, a Michael misztérium" c. írást.

14) A "Szellemtudományi Szabad Főiskola"-t, amelyet Rudolf Steiner 1923 Karácsonyán alapított, Michael-iskolának is nevezte. Ezen túlmenően Steiner több alkalommal (így például a már említett három előadásban 1924 júliusában Arnheimben) hangsúlyozta azt a tényt, hogy ez az iskola része egy szellemi mozgalomnak, amely a szellemi világból ered.

15) Az alapkő-vers (Grundsteinspruch) Rudolf Steiner által adott ritmusaival és tagolásával megtalálható az Antropozófiái Társaság megalapításának Karácsonyi Ülése 1923/1924 c. írásban. Az alapkő-versben való elmélyedést kínálja Lievegoed "Eszmélés az alapkőről" c. írása.

16) A rózsakeresztes áramlat feladatához lásd a 129. oldalon lévő szövegtörédedet (Rudolf Steiner beszéde a Malsch-i alapkő letételénél). Bernard Lievegoed kívánsága volt, hogy a szöveg belekerüljön e könyvbe.

17) Hieram Abiff-hoz: lásd Rudolf Steiner, "A templomlegenda és az aranylegenda 20 előadás 1904-1906-ból" c. ciklust. A Hieram Abiff és Christian Rosenkreutz közötti kapcsolatról lásd főleg az 1904. november 4-i előadást és a 33. megjegyzést. Az említett kötetben a teljes legenda megjelent. A templomlegenda irodalmi feldolgozását nyújtja Gerard De Nerval, Kelet királynőjének és Solimannak a génuszok fejedelmének története. Lásd még Albert Steffen drámáját a Hieram und Salomo-t. További források: a Biblia (Genézis, Királyok könyve, Krónika), a Korán (27. és 34. szutra) és az apokrif Hénoch könyve.

18) Manuról lásd többek között Rudolf Steiner, a szellemi ökonómia princípiuma újrászületési kérdésekkel kapcsolatban, (1909 jan. 21-i előadás) és a Kelet a Nyugat fényében (1909. aug. 30-i előadás), valamint a 19. megjegyzést. A Manu név (a szanszkrit "man" = gondolkodni tőből) az indiai Mahabharata-eposzban ered. A teozófiái terminológiában magas szellemi lényeket jelent, akiknek a feladata új gyökérfákat kialakítani. Manu missziójának valamint későbbi fellépésének mint Utnapistim és Melkizedek leírását részletesen olvashatjuk Emil Bock "Östörténet"-ében "Adalékok az emberiség szellemi történetéhez".

19) Az Atlantiszról szóló korai előadásában Lievegoed valószínűleg a negyedik fejezetet értette ("Átmenet a negyedikből az ötödik alfajhoz"). Ebben azonban nem egy előadásról, hanem (eredetileg) egy cikkről van szó. Rudolf Steiner leírja, hogy a jövőben "az emberiség nagyobb része el fog jutni oda, hogy egy emberi Manut szabadon kövesen..." Hasonló kijelentések találhatóak az 1904. Okt. 7-i előadásban, amely azonban nem kizárólag Atlantiszra vonatkozik.

20) Rudolf Steiner : "A világtörténelem antropozófiái megvilágításban" c. műve.

21) A város istennőjéről Istarról Rudolf Steiner az Okkult történelem-ben beszélt, (1910 dec. 28-i előadás).

22) Az ephesosi misztériumokról lásd Rudolf Steiner : A Misztériumok kialakulása és a "Világtörténelem antropozófiái megvilágításban", valamint a "Beavatott-tudat" c. műveket.

23) Kratylosról, lásd Platon, Összes művei. A szövegből kiderül, hogy Kratylos athéni volt, egy bizonyos Smikrion fia. - Platonról lásd még Rudolf Steiner, "A világtörténelem antropozófiái megvilágításban" c. művét. Itt Rudolf Steiner részletesen beszél Arisztoteleszről és Nagy Sándorról.

24) Lásd Erich és Margarete Kirchner-Bockholt már említett könyvét (11. sz. megjegyzés) valamint Willem Zeylman van Emmichoven Ita Wegman-dokumentációját, "Ki volt Ita Wegman".

25) Wolfram Von Eschenbach, Parsifal, A grálról és Sigune meg Schionatulander alakjáról lásd Rudolf Steiner: "Krisztus és a szellemi világ. A Szent Grál keresése".

26) Albrecht Von Scharfenberg: "A fiatalabb Tituel".

27) Tamásról lásd még Rudolf Steiner: "Aquinói Tamás filozófiája" c. művét.

28) Rudolf Steiner életének részletes áttekintését adja Christoph Lindenberg, "Rudolf Steiner, egy krónika" c. művében. Lásd még Rudolf Steiner: "Életutam" c. művét.

29) Ita Wegman életrajzához lásd a 24. megjegyzést.

30) Lásd a 6. és 17. megjegyzést.

31) Lásd a Biblia ugyanazon nevű könyvét valamint Emil Bock: "Mózes és kora" c. írását.

32) Lásd a 6. megjegyzést.

33) Rudolf Steiner Christian Rosenkreutz két inkarnációját említette. 1909 május 6-án "Az európai misztériumok és beavatottjaik" c. előadásában Christian Rosenkreutz individualitását kapcsolatba hozza Flos-szal (Flor, Fleur), aki a provánszi Flos és Blandeflor (Blanchefleur) c. legendában szerepel. Itt azt mondja: "beavatott körökben azt mondják, hogy ugyanaz a lélek, aki Flos-ban vagy Flor-ban élt és akit dalokban megénekelnek, a tizenharmadik és tizenegyedik században új inkarnációban jelenik meg, hogy egy új misztérium-iskolát alapítson, amely egy új, a mai kornak megfelelő módon kell hogy ápolja a Krisztus-titkot a rózsakereszteség megalapítójában". - Kisebb körökben, "A Kelet a Nyugat fényében" előadás-ciklus folyamán Rudolf Steiner úgy nyilatkozott, hogy Flos és Blanchefleur legendája Tituelnek, a Grálkirálynak egyik inspirációjából származik. Steiner szerint Flos-nak és Blanchefleurnek a Grál-misztériumban lett volna feladata. Bernard Lievegoed feltehetően elfelejtette ezeket az inkarnációkat felsorolni ebben a fejezetben. Egyik előzetes beszélgetésünkben amelynek során főbb vonalakban vázolta ter-

vezett könyvét, ezeket a Christian Rosenkreutz inkarnációkat megemlítette. Itt két dologra utalt: először, hogy véleménye szerint nagyon fontos realizálnunk, hogy Christian Rosenkreutz, hasonlóan Rudolf Steinerhez és Manuhoz, a szent Grál-misztériumokban szintén átélt egy inkarnációt, másodsor, hogy a Flos és Bancheffleur legendája azt mutatja, hogy a jelentős emberiség-vezetők óriási áldozatokat hoztak. Ebben az összefüggésben rámutat a Sigune és Schionatulander történetével való párhuzamosságra.

Christian Rosenkreutznak másik inkarnációja, amelyről Steiner beszélt, Saint Germain gróf. Egyik 1904. november 4-én Berlinben tartott előadásában többek között azt mondja: "A francia forradalom előtt, Marie-Antoinette királyné egyik udvarhölgyénél, Mme d'Adhémarnál megjelent egy személyiség, aki a forradalom valamennyi fontos jelenetét előre megmondta, hogy óva intse az udvart. Saint Germain gróf volt, ugyanaz a személy, aki korábbi inkarnációjában a Rózsakeresztes rendet alapította. Akkor azt az álláspontot képviselte, hogy az embereket nyugalomban kellene átvezetni a világi kultúrából az igazi keresztény kultúrába. A világi hatalmak azonban viharosan, anyagi módon akarták a szabadságot megkaparintani. Óvott a forradalomtól, bár látta, hogy az egy szükségszerű következmény. Ő, Christian Rosenkreutz, tizenharmadik századi inkarnációjában, az érc-tenger és a szent arany háromszög legbelsőbb titkának őrizője figyelmeztetően lépett fel: az emberiség lassan fejlődjék. De látta, hogy mi fog végbemenni". - Az érc-tengerre és a szent arany háromszögre való utalások Hieram Abiff-re és a Templom legendára utalnak.

34) Hilma Walter; "A szellemi-lelki fejlődés abnormitásai, azok betegség-megjelenési formái és kezelési lehetőségük".

35) A magasabb világok megismerése.

36) A kristályosítási módszerhez, lásd a 7. megjegyzést.

37) Louis-Bolk intézet: egy Driebergenben (Hollandia), működő, természettudományos kutatásokra alapított, goetheanisztikus, antropozófiai alapokon nyugvó intézet.

38) Walter Johannes Stein könyvében: "A kilencedik évszázad" részletesen leírja azt, hogy amikor Rudolf Steiner egyszer meglátogatta a tizenegyedik osztályt ebből az alkalomból Parsifálról és a Grálról beszélt. - Rudolf Steiner egy megjegyzése Mani individualitásáról: "ami mögött sokak számára még valami sokkal magasabb és hatalmasabb rejtőzik, mint a három lény, Skythianos, Buddha és Zarathustra mögött" kijelentés az 1909 aug. 31-én A Kelet a Nyugat fényében c. előadásban található. Lásd még a 42. megjegyzést.

39) Rudolf Steiner: "A templom legenda és az Arany legenda", című 1904 november 11-én tartott előadás. Itt Rudolf Steiner részletesen beszél Maniról és a manicheizmusról. Lásd még: "Építőkövek a Golgothai misztérium megismeréséhez" és "A Kelet és a Nyugat fényében" 1909. aug. 31-i előadás valamint a vonatkozó jegyzetek az ezoterikus órákról; ezen kívül Eugen Roll; "Mani, a fény küldötte". A Mani és Manes neveket az irodalomban szinonimaként ugyanarra a személyre alkalmazzák.

40) Lásd Rudolf Steiner 1904. november 11-i előadását, valamint a 39. megjegyzést.

41) Lásd a 39. megjegyzést.

42) Vesd össze: A Kelet a Nyugat fényében, 1909 augusztus 31-i előadás (lásd még a 38. megjegyzést)

43) Egyik 1946. december 22-én tartott előadásában Ehrenfried Pfeiffer azt mondta: "Rudolf Steiner szociális hármas tagozódásának mindenek előtt előkészítő funkciója van Manu eljövendő inkarnációja számára. Beszéltem egyszer Rudolf Steinerrel arról a kérdéstről, hogy mikor lenne a megfelelő időpont az éteri erők technikai alkalmazására. Azt felelte, az az időpont lenne, amikor a hármas tagozódás megvalósult. Azt mondta tovább, hogy Manu most még nem talált megfelelő testet, hogy inkarnálódjék; mert az összes erő, amit egy inkarnációba magával tudna hozni, tönkremenne a mai képzési rendszer következtében. Ezért szükségszerű, hogy a Waldorf pedagógia és a szociális organizmus hármas tagozódása megnyitkozzék... Ezért sürgős feladatunknak tekintem, hogy ez a hármas tagozódás most még csak gondolati formában, aztán tettekben is megvalósuljon, úgy, hogy Manu inkarnálódni tudjon. Karmikusan Manu helyes időpontja körülbelül ennek az évszázadnak a vége lenne, hogy ez lehetséges lesz-e azt nem tudom. Ha azonban a Hármas tagozódás és a Waldorf-pedagógia elterjedt lesz, akkor újra inkarnálódhatna. Egy ilyen inkarnáció a világtörténelmi tendenciák teljes fordulatát eredményezné. Az emberek elpocsékolják idejüket olyan dolgokkal, mint az Egyesült Nemzetek és nem tudják megoldani a világproblémákat. A próbálgatás módszerét a politikai cselekvések területén le kell győznünk. Ennek helyére a józanságnak, a megértésre való készségnek és a bölcsességnek kell lépnie..."

44) Ariman inkarnációjáról Steiner csupán 1919-ben hétszer beszélt: október 27-én és november 4-én (A szociális rejtély belső aspektusa) 1919. november 1-én, 2-án és 15-én (A szociális megértés szellemtudományos megismeréséből) és 1919 december 25-én és 28-án (Világszilveszter és Újévi gondolatok) című előadásában. Rudolf Steiner adatainak feldolgozását kínálja Wolfgang Greiner: A gonosz arculata c. munkája.

45) Lásd Rudolf Steiner: "A szellemtudomány körvonalai" és "Az akasha-krónika" című műveit.

46) Lásd Rudolf Steiner: "Az emberiség belső fejlődési impulzusai" 1916. Szeptember 24-i előadás. Ebben Rudolf Steiner a Taotl-misztériumok és a Golgothai Misztérium összefüggéséről beszél.

47) Bernard Lievegoed korábbi kijelentéseiben rejlő látszólagos ellentmondás ellenére, miszerint Manu mint Nain-i Ifjú Jézussal egyidőben inkarnálódott Palesztinában, ami Mexikóban való egyidejű mű-

ködését kizárni látszik, a kiadó és a fordító úgy döntöttek, hogy ezt a részletet Bernard Lievegoed diktátumának megfelelően adják vissza. Vitzliputzlinak magas nap-beavatottként történő említése - aki valószínűleg magának Manunak a helyettese volt - aki a mexikói fekete mágia misztériumait megsemmisítette, nem kevésbé érvényes.

48) Az 1914. március 7-i Stuttgart-i előadásról van szó, amely a 3. kiadástól kezdődően benne van az "Utak egy új építészeti stílushoz" c. kötetben.